

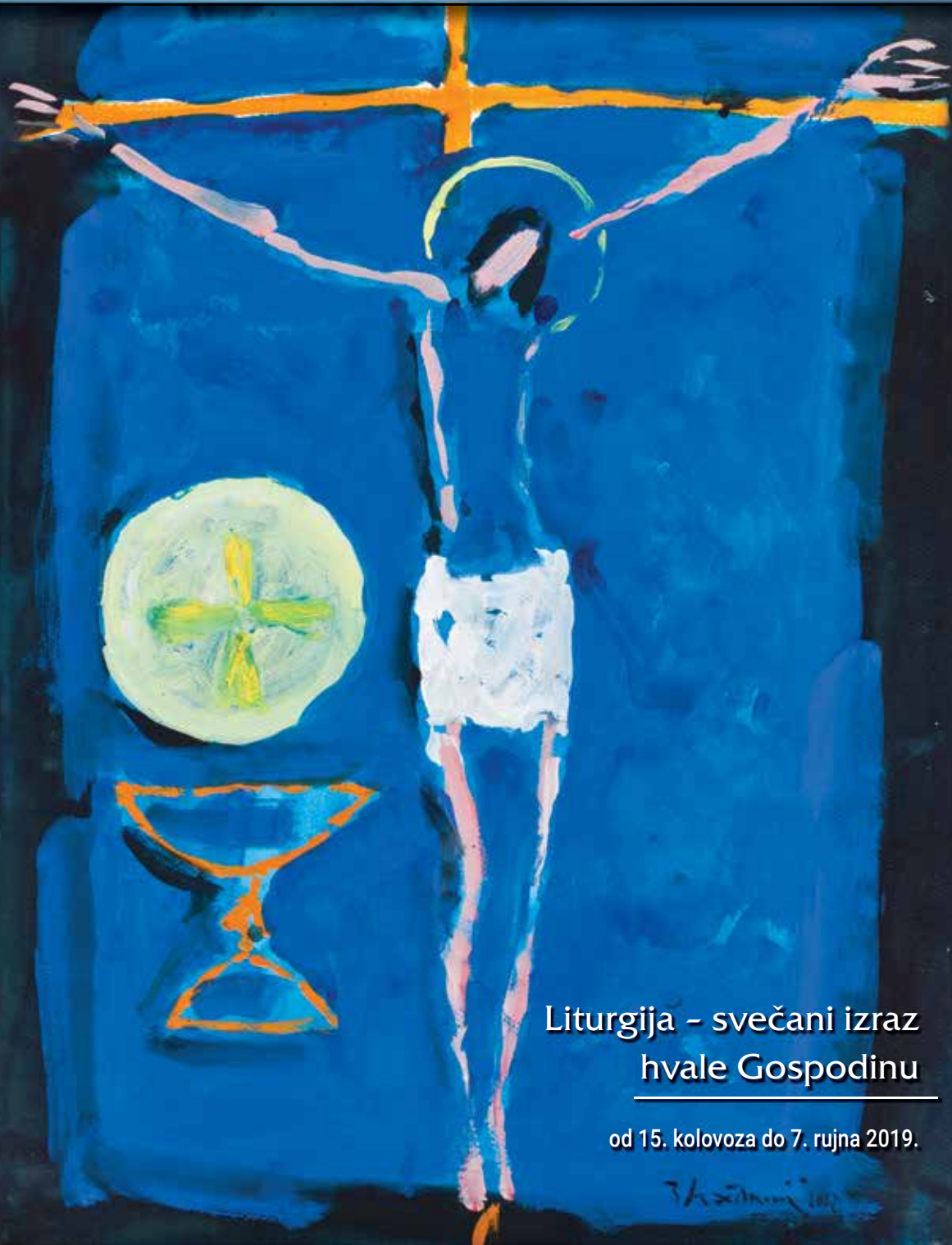
8

liturgijsko-pastoralni list

ŽIVO VRELO

2019

Hrvatski institut za liturgijski pastoral pri Hrvatskoj biskupskoj konferenciji • GOD. XXXVI • CIJENA: 13 KN

Liturgija – svečani izraz
hvale Gospodinu

od 15. kolovoza do 7. rujna 2019.

8 • 2019

God. XXXVI. (2019.)
Liturgijsko-pastoralni list
za promicanje liturgijske obnove

Glavni i odgovorni urednik:
Ante Crnčević

Uredničko vijeće:
mons. Ivan Šaško,
Ante Crnčević, Petar Bašić,
mons. Ivan Ćurić

Predsjednik uredničkog vijeća:
mons. Zdenko Križić

Uredništvo:
Ante Crnčević, Ivan Andrić,
Lana Vuičić

Grafička priprema:
Tomislav Koščak

Izdavač i nakladnik:
Hrvatski institut za liturgijski pastoral
pri Hrvatskoj biskupskoj konferenciji
Ksaverska cesta 12a
10000 ZAGREB

Telefon: 01 5635 050
Faks: 01 5635 051
e-mail: hilp@hilp.hr
www.hilp.hr

Tisak:
Grafika Markulin, Lukavec

Slika na naslovnici:
V. Blažanović:
Euharistija, spomenčin
Kristove žrtve, 2012.

ISSN 1331-2170 – UDK 282

ŽIVO VRELO

urednikova riječ 1

- ☐ Liturgijska 'zahvaljivanja'

naša tema: Liturgija – izraz hvale 2

- ☐ Slaviti zahvalno, A. Crnčević
- ☐ Živjeti zahvalnost – pogled iz liturgije, I. Šaško

otajstvo i zbilja 18

- ☐ Biblijsko-teološka razmišljanja:
A. Vučković, S. Slišković, I. Šaško, D. Runje
- ☐ Uznesenje Blažene Djevice Marije
- ☐ Dvadeseta nedjelja kroz godinu
- ☐ Dvadeset i prva nedjelja kroz godinu
- ☐ Dvadeset i druga nedjelja kroz godinu

u duhu i istini 34

- ☐ M. Dančuo: Kvatre – dani prošnje i zahvaljivanja

trenutak 40

- ☐ Veo kod euharistijskoga blagoslova

Liturgijska 'zahvaljivanja'

Euharistijska slavlja počesto obiluju riječima zahvale upućenima predslaviteljima, suslaviteljima, poslužiteljima, pjevačima, prisutnim vjernicima, onima koji su na bilo koji način sudjelovali u pripremi slavlja... Kada riječi zahvale – izgovorene u prekomjernosti koja dokida smisao riječi – ne izostave nikoga, lako se dogodi da iskrena hvala i ne dotakne nikoga. Tu je zahvala nerijetko svedena na spomen pojedinaca i skupina, tek da bi se istaknula širina i raznolikost zajednice i njezinih aktivnosti. U tim zahvalama, 'pozdravima i željama' – katkada izrečenima na početku i ponovljenima na kraju slavlja – nerijetko bude zasjenjena istina da je slavlje euharistije *najuzvišeniji čin hvale* koju čovjek može uputiti Bogu, jer smo po slavlju uneseni u Kristovu proslavu nebeskoga Oca te tako postali dionici Božje slave, koja je sâm božanski život. Unatoč potrebi da kao zajednica gajimo iskrenu zahvalnost onima koji svojom nesebičnošću i služenjem pridonose ljepoti naših slavlja, nameće se pitanje priliči li u slavlju Kristove proslave Boga, u euharistiji koja je *sacrificium laudis*, žrtva hvale prinesena nebeskomu Ocu, zahvaljivati ljudima. U toj žrtvi hvale sudjelujemo i liturgijske službe vršimo sa sviješću o svojoj malenosti i nedostojnosti, u poniznosti zahvalni Bogu što smijemo biti dionici hvale upućene njemu.

Liturgijsko iskazivanje hvale Bogu (*celebratio*) i vjernička zahvalnost (*gratitudo*) čuvaju nas u ozračju Božje milosti (*gratia*). Hvala i zahvalnost uspostavljaju odnose bliskosti i povjerenja, vjere. Čin hvale iskazane Bogu nikada 'ne izravna' Božji dar i naše uzdarje, niti može biti cijena Božjemu daru. Uvijek smo svjesni uzvišenosti i nemjerljivosti Božjega dara, i malenosti naše vjere. Zato je naše slavlje u cijelosti zaodjeveno u hvalu iskazanu Bogu. Zahvala stoji već na početku slavlja, prije negoli smo Boga išta zamolili, jer njegova je milost da možemo pred njim biti, njegov je dar da smo ga spoznali i da mu možemo klicati, zahvaljivati. Uistinu, usuđujemo se moliti ga jer smo duboko spoznali da je on jedini dostojan naše hvale. Zahvaljujemo mu prije nego što ga molimo. Hvala iskazana njemu nadahnjuje i oblikuje našu molitvu, uči nas što moliti i kazuje što nam je uistinu potrebno. Možda još uvijek na slavlja dolazimo ispunjeni samo prošnjama koje nisu izrasle iz ponizne i radosne zahvalnosti Bogu. Liturgija je slavlje Božje proslave čovjeka. Zato je u liturgiji »dostojno i pravedno«, i ujedno spasonosno, iskazivati hvalu Bogu Jedinom i jedino Bogu.

Urednik

Slaviti zahvalno

O hvalbenoj naravi liturgije

Ante Crnčević

Hvala, iskazivanje hvale i zahvalnost bitne su sastavnice kršćanskoga bogoštovlja i bogoslužja. One ne dolaze tek na kraju bogoslužja, kao kakav uvjetovani stav spram primljenoga dara; one stoje već na njegovu početku, štoviše, prethode mu i zaodijevaju ga u radosno i zahvalno zajedništvo s Bogom. Bogoslužje je bitno određeno zahvalnošću, iskazivanjem hvale. Prvi čin koji izvi-
re iz spoznaje Boga jest slavljenje Boga, iskaz hvale njemu zato što on jest, zato što nam se objavio i dao spoznati. Istinsko kršćansko postojanje tako postaje življenje zahvalnosti Stvoritelju i Otkupitelju, koji je izvor i punina smisla. Prepoznati razloge slavljenja Boga i zahvaljivanja njemu rađa vjerom, povjerenjem, pouzdanjem u njega, molitvom. Samo onomu tko je vrijedan našega pouzdanja upućujemo svoju molitvu. Iz zahvalnosti se rađa pročišćena prošnja Bogu, molitva da svoje živote uskladimo s njegovim životom, da svoju volju izručimo ispunjenju njegove volje. Oni koji su iskreno zahvalni, nikada nisu lišeni nove milosti.

Božji je dar da možemo biti pred njim, s njime i iskazivati mu hvalu. U jednome euharistijskom predslavlju stoga ispovijedamo: »tebi naša hvala nije potrebna, ali je tvoj dar što smo ti zahvalni« (*cum nostra laude non egeas, tuum tamen est donum quod tibi grates rependamus*). Obdareni smo milošću zahvaljivanja. Zahvaljivanjem i slavljenjem Boga ispovijedamo svoju malenost pred njim, malenost koju Bog ne prezire, ne odbacuje, nego ju prihvaća, štoviše želi ju kao mjesto čudesne objave svoga božanstva. Zato nas zahvalnost ne ponižava, nego nas unosi u ljepotu božanskoga života. Sva spoznaja, ma koliko god bila velika, i primljeni darovi rađaju osjećajem zahvalnosti i poniznosti. To su osjećaju koji pristaju odnosu čovjeka prema Bogu. »Što si veći, to se većma ponizi da nađeš milost u Gospodina.« (*Sir* 3, 18) Zahvalnost je odlika velikih, velikih u poniznosti, a nezahvalnost je uvijek bila znak slabosti. »Nikada nisam vidio da bi se tko od velikih ljudi ponašao nezahvalno«, pisao je Goethe.

Zahvaljivanje i iskazivanje hvale nisu tek *uzvratanje* hvale zbog nečega što smo primili. Činom zahvalnosti *vraćamo* hvalu onomu komu i pripada. U djelu *De beneficiis* Seneka to pojašnjava izrazom

Liturgija je trajno
Božje darivanje Crkvi,
dar jednoč pripravljen
i povjeren našoj brizi.
Ona nam prethodi,
pripravljena je za nas
još prije nas. Stoji pred
nama kao dar. Njome,
jer objavljuje i pruža
već pripravljen Dar i
jer se događa snagom
darivanja, ne možemo
gospodariti. Nju se
prihvaća kao dar.
Zato je »pripremanje
liturgije« ponajprije
priprava sebe, izručenje
sebe preobrazbenoj
snazi Dara.

gratiam referre, vratiti hvalu onamo gdje joj je mjesto. Zahvalnost zato ne traži vrijednosno izjednačavanje primljenoga i hvale; tada bi zahvalnost bila samo uzvraćanje, trgovački oblik odnosa, koji bi 'izravnavajući' primljeno i uzvraćeno zapravo dokidao potrebu daljnjega odnosa. Zahvalnost se ne mjeri količinom uzvraćenoga, nego iskrenošću i radošću hvale, čuvajući ljepotu novoga odnosa koji se uspostavlja. Taj se odnos ostvaruje u igri zahvalnosti (tal. *gratitudine*) i priznanja (tal. *riconoscenza*) onoga komu se zahvaljuje. Zanimljivo je da u nekim jezicima glagol 'zahvaliti' značenjski počiva na svijesti o primljenome dobročinstvu, pa je uočljiva etimološka srodnost blizina između 'zahvaljivati' i 'misлити' (eng. *to thank* i *to think*; njem. *danken* i *denken*). U francuskome jeziku, uz glagol *remercier* (zahvaljivati) susrećemo i glagol *reconnaître*, koji može značiti 'prepoznati' (s proširenjem na 'priznavati') i 'zahvaliti', 'biti zahvalan'. Rasvjetljujući pojam *reconnaissance* Descartes razumijeva zahvalnost u dva značenjska sloja: posvještenje da nam je netko učinio neko dobročinstvo; osjećaj blizine prema onomu tko nam je učinio dobro i želja da mu se zahvali (nav. prema: Maria Spólnik, *Gratitudine. Uno stile di vita relazionale*, 24). Latinski pojam *gratitudo* (premda tvorenica kasnoga latinитета) čuva povezanost s nezasluzenim darom, milošću (gr. *haris*, lat. *gratia*). Hrvatska riječ *hvala*, prema nekim jezikoslovcima, kako navodi P. Skok, nastala je metatezom suglasnika od riječi *slava* (K. H. Meyer, V. Machek), a što je još razvidnije usporedimo li izraz *iskazivati hvalu* i glagol *slaviti*. Naša zahvalnost Bogu slava je Bogu. Živeći zahvalno proslavljamo Boga.

Zahvalnost je čin nesebičnoga darivanja, uzdarja u kojemu čovjek povjера sebe onomu komu zahvaljuje. Nesebična zahvalnost u prvi plan stavlja onoga komu se zahvaljuje, a ne ono na čemu se zahvaljuje. Kada bi zahvalnost počivala samo na primljenome daru i na njegovoj vrijednosti, ona bi bila 'relativna', uvjetovana darom, ali ne bi bila *relacijska*, ne bi težila da se među osobama uspostavi odnos zahvalnoga povjerenja. Dar je da možemo biti zahvalni, ali zahvalnost je i darivanje. Zahvalnošću 'darujemo' i na neki način izručujemo sebe onomu komu smo zahvalni. Stoga je vrijedno uočiti da je u hrvatskome jeziku 'zahvaliti' prijelazan glagol; on traži osobu koju se hvali i kojoj se izriče zahvalnost. Postoji i povratno značenje toga glagola, ali ono se ne tiče zahvalnosti nego odbijanja ili neprihvatanja ponuđenoga ('zahvaliti

Crkva proslavlja nebeskoga Oca po Kristu, s Kristom i u Kristu.

se' na čemu). Iskrena zahvalnost događa se u igri spomena i zaborava: čuvamo spomen na onoga komu zahvaljujemo, (priznajemo ga i prepoznamo na nov način – *reconnaître*), a 'zaboravljamo' sebe i užitak ili korist primljenoga dara. Tako zahvalnost i iskazivanje hvale uspostavljaju novi odnos.

Onaj koji zahvaljuje ne osjeća se poniženim, nego unesenim u ljepotu odnosa s onim komu zahvaljuje, postaje dio njegova života, njegove darovanosti. Takav odnos zahvalnosti, priznavanja i iskazivanja hvale na osobit se način raspoznaje u čovjekovu odnošaju prema Bogu. Iskazivanje hvale odgovor je na Božju objavu i na njegove darove, uranjanje u dubinu odnosa s njime. Zahvalnost (*gratitudo*) čuva čovjeka u trajnomu vezu milosnosti (*gratia*) i darovanosti, u Životu koji se daruje. Pred Bogom zahvalan čovjek je onaj koji mu se izručuje i istinski ga priznaje Bogom, izvorom i puninom života.

Liturgija – slavlje (u) zahvalnosti

Nerijetko se može čuti razmišljanje da razloge suvremenoj krizi liturgije treba tražiti u stanovitome »zaboravu otajstva« ili u »gubitku osjećaja za otajstveno«, pa se i put potrebne obnove prepoznaje u ponovnome otkrivanju Otajstva, u njegovanju otajstvenosti liturgije. To je, bez sumnje, siguran put otkrivanja ljepote i smisla liturgije. No, moguće je, u daljnjemu propitivanju,

zamijetiti da ispod »krize otajstvenoga« stoji još dublja kriza, ona koja zaboravlja darovanost, Božju darežljivost koja je u potpunosti očitovana u otajstvu Kristove sebedarne smrti i uskrsnuća, a uzbičuje se u svakome liturgijskom slavlju (E. Bragellini). U liturgijskome slavlju izručujemo se Božjoj milosti (*gratia*) i darežljivosti (gratuitnosti), što u čovjeku rađa iskazivanjem hvale i zahvalnošću (*gratitudo*). Ako Božja milosnost stoji u srcu liturgijskoga slavlja (L. Girardi), istinski slaviti nije moguće bez zahvalnosti i iskazivanja hvale. Milost je dar, nije zasluga ili postignuće. Pred Bogom je sve milost, sve je njegov dar. Apostol zato opominje: »Što imaš a da nisi primio? Ako si primio, što se hvastaš kao da nisi primio?« (1Kor 4, 6). Zaborav milosnosti i darovanosti onesposobljuje čovjeka za zahvalnost, oduzima mu sposobnost iskazivanja hvale, to jest, istinskoga slavljenja Boga. Sv. Ivan Pavao II. u postsinodskoj enciklici *Ecclesia in Europa* (br. 71.), nakon snažnoga poziva na potrebu ponovnoga otkrića otajstva u liturgiji i »oživljavanju« pravoga smisla liturgije napominje: »Svrha liturgije Crkve nije umirivati čovjekove želje i strahove,

Krist je objavitelj
Božje slave ljudima.

Đuro Seder: Susret s Kristom.

već slušati i prihvatiti živog Isusa, koji časti i slavi Oca, kako bismo ga i mi mogli zajedno s njim slaviti i častiti.« Slavlja nema bez zahvalnosti. Valja nam stoga propitivati svoj liturgijski odnos prema Bogu: doživljavamo li bogoslužje kao mjesto Božjega sebedarja i milosnosti te stoga kao čin iskazivanja hvale Bogu, kao čin zahvalnosti otkupljenih, ili pak liturgijsko slavlje svodimo na molitvenu prošnju koja bi našom snagom umilostivila Boga?

Misao o daru jedinstven je način razumijevanja Boga i poniranja u njegov božanski život. Boga ne bismo mogli spoznati da nam se on nije darovao. Objava Boga Božji je dar čovjeku. U otajstvu utjelovljenja »Bog nije dao nešto, već je dao samoga sebe u svome Sinu Jedinorođencu« (papa Benedikt XVI., *Kateheza na općoj audijenciji*, 9. siječnja 2013.). Bog je skriven u daru i trajno se objavljuje u igri darivanja. Primiti ga iziskuje poniznost, odreknuće od vlastite dostatnosti, od umišljenosti da smo sami sebi dovoljni.

Sakramenti Crkve, navlastito euharistija, mjesto su Božjega ponazočenja u formi dara, pa je, kako zamjećuje Jean Luc Marion, sakramentalni susret s Bogom jedinstveno mjesto spoznaje Boga u njegovu milosnome samoizricanju, u njegovu sebedarju, u njegovu samoobjavljenju po njegovoj riječi. Ljepota slavljenja i razumijevanja liturgije uvijek se otkriva u ozračju darovanosti, u otvorenosti daru i u darovnoj zahvalnosti.

Liturgija je trajno Božje darivanje Crkvi, dar jednoć pripravljen i povjeren našoj brizi. Ona nam prethodi, pripravljena je za nas još prije nas. Stoji pred nama kao dar. Njome, jer objavljuje i pruža već pripravljen Dar i jer se događa snagom darivanja, ne možemo gospodariti. Nju se prihvaća kao dar. Zato je »pripremanje liturgije« ponajprije priprava sebe, izručenje sebe preobrazbenoj snazi Dara. Kada izostane osjetljivost za darovanost liturgije, nestaje ljepota slavljenja, nestaje zahvalnost, nestaje svijest o zajednici u kojoj se Bog daruje i uzbiljuje. Dar iziskuje otvorenost, radost prihvaćanja, ali i zahvalnost bez koje nema slavlja. Liturgiju *ne činimo*, nego ju *slavimo*. Ona se ne da »proizvesti«, stvoriti, nego stoji pred nama kao dar čijoj se snazi izručujemo kako bismo sami bili 'iznova stvoreni', preporođeni, preobraženi, oprani, nahranjeni, okrijepljeni...

Možda nismo svjesni koliko je novost i širinu razumijevanja liturgije unijela poslijekoncilaska obnova promičući izraze *liturgijsko slavlje* i *slaviti*. Danas kad je pojam slavlja u kulturi uvelike obescijenjen i sveden na zabavu (*party*), kada se slavlje oblikuje kao bijeg od stvarnosti, od života, liturgijsko slavlje sve više postaje dragocjeno i gotovo jedino mjesto istinskoga slavljenja, jer ide onkraj slavljeničkoga trenutka, *čuvaajući spomen* jednoć dogođenoga Božjega djela spasenja. Slavlje, ukoliko je istinsko, rađa se iz spomena, iz zahvalnosti na ono što je vrijedno spomena i što se uvijek iznova oživljuje u novosti darivanja. U liturgijsko slavlje unosimo sebe, svoj život, sve odnose i sve brige, kako bi sve bilo preobraženo zahvalnošću koja obnavlja i čuva milosnost, darovanost. Tako slavlje, rođeno iz zahvalnosti, rađa novim odnosima zahvalnosti koja prihvaća druge i otvara život iznenađujućoj novosti koju je Bog pripravo onima koji se izručuju njegovu daru. Slavlje ide i dalje, onkraj obzora ovoga života: zar nije divotno i čudesno da se vječnost u Bogu naziva *slavom*? Vjerujemo da ćemo se jednom, po uskrsnuću, »s njime pojaviti u slavi« (*Kol* 3, 4).

Budući život slave ostaje svijetu skriven, ali ga se daje vidjeti i prediskusiti, anticipirati, darom liturgijskoga slavlja. Zato je liturgija zahvalni spomen Božjega djela spasenja i ujedno »zahvalno slavlje za darovanu budućnost«, za darovanu vječnost. To su misli koje ne bi smjele izostati iz promišljanja o oblikovanju naših liturgijskih slavlja. Prije svakoga liturgijskoga slavlja svatko, a osobito onaj koji preuzima neku službu u slavlju, trebao bi u poniznosti posvijestiti: »tebi naša hvala nije potrebna, ali je tvoj dar što smo ti zahvalni; po našim hvalospjevima ti ne bivaš veći, nego mi stječemo milost spasenja«. Liturgija je zahvalnost. A zahvalnost, kada je iskrena, umije biti i svečana i jednostavna, naizvan skromna a iznutra bogata, katkada povjerenjena pjesmi hvale, a katkada poniznoj šutnji. I ne da se sva izreći. Ona se čita u riječi, u pjesmi, u gestama, ali također u očima, u srcu, u odnosu koji razumiju oni koji zahvaljuju i Onaj komu zahvaljuju. Zahvalnost se ne stidi pogleda drugih, ali je katkada svjesna da izlaganje javnosti ranjava ljepotu njezine intime. U slavlju su sve riječi i geste otkane i povezane vezom *zahvaljivanja* za darovano i *poniznošću* pred novošću dara. Zahvalnost ne dopušta poniznosti da slavlje zatvori u intimizam pojedinca, a poniznost pazi da zahvala ne preraste u 'svečanost' koja samo izvanjskošću plijeni pozornost i nastoji se dopasti očima drugih.

Liturgija je *blagoslivljanje Boga*. Vjernički osjećaj zahvalnosti pred Bogom i njegovim darovima satakao je divnu pjesan hvale, poznatu po svojoj prvoj riječi *Gloria* i utkao ju u blagdanska i nedjeljna euharistijska slavlja. Svečana ili velika doksologija »Slava Bogu na visini« (*Gloria in excelsis Deo*) izriče hvalu Bogu nižući izraze vjerničkoga poklonstva i zahvalnosti: hvalimo te, blagoslivljamo te, klanjamo ti se, slavimo te, zahvaljujemo ti radi (zbog) velike slave tvoje. Glagoli *laudare, benedicere, adorare, glorificare, gratias agere* pokazuju nijansirano zahvaljivanje koje se zaodi jeva u: hvalu, udivljenje, poklonstvo, radosno klicanje, vjernikovo predanje Bogu kako bi i sam mogao biti nositeljem njegove slave. Zahvaljivanje i iskazivanje hvale Bogu prvi je oblik kršćanske molitve. Molitva koju je Gospodin predao svojim učenicima započinje željom: »sveti se ime tvoje«. Njome molitelj na prvo mjesto stavlja Božju proslavu, razlijevanje i očitovanje njegove svetosti i njegova blagoslova.

Izricanjem zahvalnosti i hvale vjernik 'blagoslivlja' Boga. Blagoslov je, u biblijskome razumijevanju, čin kojim vjernik ispovijeda i svečano izriče da je Bog začetnik svakoga dobra, izvor svakoga dara, te ujedno izražava želju da sve bude utkano u dio njegova spasenjskoga nauma. U Talmudu čitamo da »ne priliči uživati bilo što od ovoga svijeta, bez da se prije izreče blagoslov; uživati dobra bez izricanja blagoslova znak je nevjernosti«. Biblijska mudrost blagoslivljanja, koje počiva u zahvaljivanju, vidljiva je, primjerice, u jednostavnim 'blagoslovnim' molitvama kod gozbenoga stola: »Blagoslovljen da si Gospodine... od tvoje darežljivosti primismo ovo jelo... ovaj kruh...«. Starozavjetnik iskazuje hvalu Bogu zbog darova koje prima; ta je zahvala ujedno i želja da sami dar ostane očitovanje Božje darežljivosti, njegove blizine, njegova spasenjskoga nauma. Mi zapadnjaci kod stola molimo sasvim drukčije: »Molimo te, Gospodine, blagoslovi ove darove...«. Kao da se ne usuđujemo priznati da su darovi njegovi, kao da mu želimo reći:

»vidi što smo stvorili, vidi što smo pripremili... molimo te blagoslovi ovaj naš trud, ovaj plod našega rada...«. No, blagoslov je prije svega iskazivanje hvale Bogu za ono na što zazivamo njegov blagoslov. Mojsijeva pouka narodu prije ulaska u Obećanu zemlju ima i danas vrijednost: »Čuvaj se da ne zaboraviš Gospodina Boga svoga, zanemarujući njegove zapovijedi, njegove uredbe i njegove zakone koje ti danas dajem. I pošto se najedeš do sitosti, sagradiš lijepe kuće i u njima se nastaniš, kad ti se krupna i sitna stoka namnoži, kad se nakupiš srebra i zlata i kada sve tvoje uznapreduje, nemoj da se uznesu srce tvoje i da zaboraviš Gospodina, Boga svoga, koji te izveo iz zemlje egipatske, iz kuće ropstva (...) koji te u pustinji hranio manom, nepoznatom tvojim ocima, da te ponizi i da te iskuša te da na kraju budeš sretan. Ne reci tada u svome srcu: svojom sam moći i snagom svojih ruku sebi namakao ovo bogatstvo. Sjeti se Jahve, Boga svoga!« (Pnz 8, 11-14.16-18).

Kršćansko *slavlje blagdana* jest zahvalno čuvanje spomena na Božja djela spasenja, na njegovom pohodu zemlji, čovjeku. Po blagdanskome slavljenju spomen postaje živ, iznova spasenjski plodan, objavljujući Božju spasenjsku prisutnost. Blagdan je milosni trenutak susreta s Bogom, susreta koji preobražava misao o svijetu i životu, i život sami. Tu se spoznaje »milosnost nužnoga« i »nužnost milosnoga« (A. Rizzi), rađa se zahvalnost koja svjedoči što je uistinu potrebno za ljepotu življenja. Blagdani nas unose u zbilju božanskoga, a oživljeni blagdanski spomen oplemenjuje sadašnjost. Svaki je kršćanski blagdan spomenčin Isus Krista, koji je najviša proslava nebeskoga Oca. A naša su slavlja iskazivanje hvale Bogu »po Kristu, s Kristom i u Kristu«.

Liturgija časova na početak dana stavlja *laudes matutinae*, jutarnje pohvale, kojima vjernik u osvit novoga dana priziva u pamet Kristovo uskrsnuće te, iskazujući hvalu Bogu zbog toga otkupiteljskoga djela, izručuje Bogu sebe i započeti dan. Kršćanska tradicija »ne odjeljuje od božanske hvale (*laus divina*) molitvu prošnje (*oratio petitionis*), nego vrlo često ovu drugu izvodi iz prve« (*Opća uredba liturgije časova*, 179). Kršćanin ima Bogu na čemu zahvaliti i prije nego li ga išta zamoli, a hvala iskazana Bogu nadahnjuje i usmjeruje duh prave molitve.

Euharistija – žrtva hvale

Hvalbena narav liturgije najjasnije se očituje u sakramentu euharistije. Ona je: *spomenčin* Krista i njegova otkupiteljskoga djela; *čin zahvaljivanja i hvale* Ocu; način *uprisutnjenja* Krista snagom njegove Riječi i njegova Duha (KKC, 1358). Riječ *euharistija*, s osnovnim značenjem »iskazivanja

Oče, proslavi Sina svoga
da Sin proslavi tebe.

Vladimir Blažanović:
Krist uzdignut u Očevu slavu.

hvale«, bilježi važne trenutke Isusova života: u dvorani posljednje večere s učenicima Isus »uze čašu, zahvali (*eucharistésas*) i dade im« (Mt 26, 27; usp. Mk 14, 23; kod Luke i Pavla glagol je vezan uz hvalu izrečenu nad kruhom: Lk 22, 17.19; 1Kor 11, 24). No, isti 'euharistijski' glagol susrećemo i u opisu nahanjenja mnoštva: Isus »uze sedam kruhova i ribe, zahvali (*eucharistésas*), razlomi i davaše učenicima« (Mt 15, 36; usp. Mk 8, 6; Iv 6, 11.23). Pridružimo li tome glagolu i semantički sličan glagol *eulogein*, naslonjen na židovsku tradiciju blagoslovne molitve kod blagovanja, zamijetit ćemo iste geste i čine i u opisu susreta uskrsnuloga Gospodina s učenicima u Emausu: »Dok bijaše s njima za stolom, uze kruh, izreče blagoslov (*eulógesen*), razlomi te im davaše.« (Lk 24, 30). Blagoslivljanje Boga i iskazivanje hvale njemu stoji, dakle, u gesti koju razumijevamo kao predznak Isusova predanja (umnoženje kruha), u otajstvu samoga predanja (posljednja večera), u činu koji čuva živim spomen na njega i na njegovo predanje (susret u Emausu), a što se posvjedočuje u iskustvu zajednice u Korintu (1Kor 11, 24).

Euharistija je otkana od Isusova predanja Ocu, od *davanja* učenicima (u kruhu i vinu) te od *hvale* što ju zajedno s njima iskazuje Ocu. To daje razumjeti da je samo Isusovo predanje na križ i u smrt čin iskazivanje hvale nebeskomu Ocu i njegova proslava. Isus je najveća proslava Boga, živa hvala iskazana njemu. Tvrdnja da je euharistija žrtva hvale (*sacrificium laudis*) ne sužava razumijevanje euharistije na hvalbene riječi euharistijske molitve, nego daje spoznati da su i sve euharistijske geste u svojoj srži »čini hvale« nebeskomu Ocu, izvršeni i 'izrečeni' »po Kristu, s Kristom i u Kristu«. Slavlje euharistije je »žrtva hvale« u istoj mjeri u kojoj je Kristova žrtva na križu proslava nebeskoga Oca.

Možda nam u slavljenju euharistije ponekad nedostaje svijesti da njome prinosimo *žrtvu hvale*, a silan trud ulažemo kako bismo prepoznali Kristovu prisutnost i kako bismo bili njime (ili njome) nahanjeni. No, važno je uočiti da je vjernički osjećaj koji je oblikovao liturgijsku predaju spomenslavlje Kristove žrtve najradije nazivao *euharistijom*, 'činom hvale'. Istražujući najstarije liturgijske izvore J. A. Jungmann pokazuje da još u drevno doba euharistijska molitva spomena i zahvale zadobiva u slavlju Crkve veće značenje od same Gospodnje večere. Time se ne zapostavlja smisao žrtvenoga prinosa kruha i vina, nego se poziva na njegovo prošireno razumijevanje. Kulturno se žrtvovanje, naime, ne događa tek prinosom materijalnoga dara, nego još prije prinošenjem vlastitoga duha koji u žrtvenim gestama i riječima pronalazi svoj obredni izraz. Euharistijska molitva, molitva hvale, tako postaje »ulaženje u molitvu samoga Krista« te je ujedno i »ulaženje Crkve u Logos, u Očevu riječ, u samoprinošenje Logosa Ocu, koje je na križu ujedno postalo prinošenje čovječanstva« (J. Ratzinger, *Slavlje vjere*, 38). Euharistijska molitva biva mjesto u kojemu se neodvojivo združuju nauk o euharistiji i njezin obredni izraz.

Ponekad prenaplašena usredotočenost na 'naš prinos' i na blagovanje žrtvenoga prinosa, lako se događa kao plod zaborava Kristove proslave Oca u prinosu samoga sebe. Da bismo razumjeli otajstvenost euharistije, potreban je »obrat smjera gledanja« (Th. Schneider), otklon pogleda od našega žrtvenog prinosa i naše molitve na čudesno otajstvo Božjega predanja za nas,

predanja do smrti. Taj obrat gledanja na prvo mjesto stavlja iskaz hvale, zahvalnost. Razumjeti i prihvatiti Božje darivanje u žrtvi križa, koja se uz Crkvi aktualizira i usadašnjuje u otajstvu euharistije, znači osjetiti poniznu zahvalnost koja čovjeka uzdiže u zajedništvo onih koji su otkupljeni Kristovom žrtvom. Njegova velikosvećenička molitva, koja prethodi žrtvi križa, započinje riječima: »Oče, došao je čas: proslavi Sina svoga da Sin proslavi tebe« (Jv 17, 1), a redak »slavu koju si ti dao meni ja dadoh njima« otkriva da Kristova proslava Oca razlijeva njegovu slavu na sav ljudski rod. Križ je konačna proslava Boga po Kristu. Euharistija, spomen čin žrtve križa i Kristove proslave Oca, u središte ima staviti proslavu Boga, radosni iskaz hvale njemu, kako bi se zajednica slavitelja mogla 'pričestiti' darom Božje slave te i sama živjeti ljepotu zahvalnosti.

I zahvalni budite...

*Na posljednjoj večeri; vitraj;
crkva sv. Josipa, Ženeva.*

... i zahvalni budite

Slavlje euharistije završava otpustom »Idite u miru«, na koji vjernička zajednica odgovara poklikom »Bogu hvala« (*Deo gratias*). Eklezijalno zajedništvo u iskazivanju hvale Bogu zaodijeva se u hvalu pojedinaca poslanih u svijet. Euharistija, kao žrtva hvale, unosi nas u Božju slavu i osposobljuje nas da životom pjevamo pjesmu hvale imenu njegovu. Euharistijska *žrtva hvale* krijepi pričesnika za život koji postaje *duhovno bogoštovlje* (*logike latreia*, Rim 12, 1), prinos Bogu vlastite osobe u zajedništvu s Crkvom.

Živeći euharistijski, dosljedno euharistiji, zahvalno i hvalbeno, kršćanin usmjeruje svoje korake Bogu, k njegovoj proslavi, i tako preobražava svijet u novu zbilju, u kraljevstvo Božje slave. Poziv apostola Pavla upućen kršćanskoj zajednici u Kolosima: »I zahvalni budite!« (*kai euháristoi gínesthe*), »Budite euharistijski ljudi!«, sažeto izriče ljepotu kršćanskoga življenja i ujedno širi granice zahvalnosti koja preobražava sve čovjekove odnose. Živjeti euharistijski, zahvalno, tako jednostavno – kršćanski. Kršćanin je životom ispjevani i skladani *Deo gratias*. ■

Krist je najuzvišenija proslava
nebeskoga Oca.
Kuzma Kovačič: Kristovo raspeće,
Galerija Šimun, Samostan Dubrave.

Živjeti zahvalnost – pogled iz liturgije

Ivan Šaško

Mi vjerujemo
da nas je Bog
stvorio, darovao
nam vječni život
i po utjelovlje-
nju i žrtvi svoga
Sina spasio, da tu
vječnost ne izgubimo
zbog grijeha, nego da živimo
puninu. No, kako
kršćani žive Radosnu
vijest o ostvarivanju
Kraljevstva; što ona
ima s njihovom
svakodnevnicom?

Ustroju ljudskoga življenja vidimo određene konstante koje su prepoznatljive u svim ljudima. One se mogu promatrati u trodi-jelnosti odnosa prema otajstvu života: *prepoznavanja i poimanja, slavljenja i obnavljanja, zauzimanja i nadanja*. Svaka civilizacija, kultura, narod ili skupina oblikovala je i kodificirala svoje odnose prema životu i možemo ih pronaći u raznim obrednim inačicama, pohranjene u umjetničkim izražajima, u raznovrsnim zapisima (molitvama, propisima, spomenima), u kulturalnim oblicima koji se nalaze u slojevitosti normiranja ponašanja i u sveobuhvatnosti običaja. Upravo se u temeljnim odnosima prema životu ocrtavaju obilježja neke kulture.

Kršćanska molitva sažima te sastavnice i posebno ističe *zahvalnost*, u svjetlu otajstva Isusa Krista, koje se slavi u vrhuncu i vrelu, u euharistiji, koja je i po svome imenu i po svome sadržaju – davanje hvale (doslovno: gr. *euharisteo* – dobro, radosno umilosnjenje, a na tome je tragu i lat. *gratiarum actio* – činjenje milosti). Jedan od najjasnije izrečenih sažetaka slojevitosti kršćanske zahvalnosti nalazi se u *uvodnome dijalogu euharistijske molitve*.

Izriječ: *Gospodin s vama* ukazuje na početak u Bogu koji je izvor i koji objavljuje sebe te se daruje kao prisutnost zahtijevajući zajedništvo, odgovor; *Logos* koji traži *dia-logos*. Drugi poziv – *Gore srca* – tiče se vjernika koji su u Bogu našli životnost koja se daruje i obnavlja. Ujedno se ispovijeda i vlastita nedostatnost očitujući usmjerenost prema Bogu, pripadnost i predanost Njemu (*Imamo kod Gospodina*). Ipak, stvarni i konačni razlog nalazi se u trećemu poticaju: *Hvala damo Gospodinu Bogu našem*. Cijela euharistijska molitva razrađuje upravo davanje hvale, činjenje onoga što je »dostojno i pravedno, pravo i spasonosno«, kako se i kaže u početku razradbe središnje tematike: »vazda i svagdje zahvaljivati tebi, Gospodine, sveti Oče, svemoguću vječnu Bože«. Taj program koji je izražen u uvodu najjasnije se vidi u doksološkome završetku euharistijske molitve: »Po Kristu i s Kristom i u Kristu tebi, Bogu Ocu svemogućemu, u jedinstvu Duha Svetoga *sua-ka čast i slava* u sve vijeke vjekova.«

U euharistijskoj molitvi nalaze se tri područja zahvaljivanja: a) zahvaljujemo Bogu za ono što je učinio po svojoj živoj Riječi, stvarateljskoj i otkupiteljskoj, u povijesti spasenja; b) zahvaljujemo za prisutnost

njegova djelovanja u zajednici koja slavi, jer se Krist predao, prinio u svojoj utjelovljenosti i darovao nam se kao sakramentalna stvarnost; c) zahvaljujemo za zajedništvo (Crkvu), za dar po kojemu postajemo ono što smo primili – Kristovo tijelo, to jest kristovski život, nadahnut i jačan Duhom Svetim, pri čemu je to zahvala za dar vječnoga života u Božjemu kraljevstvu koje je započelo u Kristu.

Iz liturgije je razvidno da vjernici žive zahvalnost na Božjim darovima koji su izraženi osobito u daru života po Isusu Kristu. U tome se odražava: dar Stvaranja, života u Bogu i s Bogom, dar Objave po Isusu Kristu, dar Duha Svetoga po čijemu djelovanju darovani Krist ostaje uprisutnjen naročito u odgovoru vjernika kao *agape*, kao ljubav koja, u triptihu teoloških krjeposti, ostaje kao najveća dovijeka, kada sve drugo nestane (usp. *1Kor* 13).

Zahvalnost je navještaj i dioništvo u vječnosti

Pred pitanjem što obilježuje, što najviše određuje kršćanski život, da bi bio prepoznatljiv upravo kao kršćanski, odgovor se nalazi u spomenutom sažetku, razrađenom na puno načina u drugim kršćanskim obrednim oblicima i liturgijskim slavljenjima. Mi vjerujemo da nas je Bog stvorio, darovao nam vječni život i po utjelovljenju i žrtvi svoga Sina spasio, da tu vječnost ne izgubimo zbog grijeha, nego da živimo puninu. No, kako kršćani žive Radosnu vijest o ostvarivanju Kraljevstva; što ona ima s njihovom svakodnevicom?

Odgovor vrijedi potražiti zastajući uz svetopisamski tekst, kakav je, na primjer, tekst Poslanice Kološanima koja govori o zahvalnosti kao jednoj od najvažnijih tema u tome spisu sv. Pavla. Na početku, u uvodu, nalazi se sadržaj Apostolovih molitava. S jedne strane zahvaljuje Bogu što Kološani vjeruju u Njega i što iskazuju ljubav prema drugim kršćanima. Temelj se nalazi u spoznanju »milosti Božje po istini«, da bi se živjela »ljubav u Duhu« (*Kol* 1, 6.8) Od 9. retka piše o tome što od Boga moli. Ponajprije da vjernici spoznaju Božju volju; da znaju što se Bogu sviđa i što oni trebaju činiti. Sv. Pavao piše: »Zato i mi, od dana kada to čusmo, neprestano za vas molimo i ištemo da se ispunite spoznajom volje Njegove u svojoj mudrosti i shvaćanju duhovnome: da živite dostojno Gospodina i posve mu ugodite, plodni svakim dobrim djelom i rastući u spoznaji Božjoj; osnaženi svakom snagom, po sili Slave njegove, za svaku postojanost i strpljivost; s radošću zahvaljujući Ocu koji vas osposobi za dioništvo u baštini svetih u svjetlosti.« (*Kol* 1, 9-12)

Istaknuta su četiri sadržaja koja opisuju kršćanski život dostojan Gospodina: 1. činiti dobra djela; 2. rasti u spoznaji Boga; 3. biti jačan u postojanosti i strpljivosti; 4. Bogu zahvaljivati s radošću, što je povezano s eshatološkom karakteristikom: *dioništvo u vječnoj baštini*.

Budući da se u životu tragovi početka nalaze prepoznatljivi u završetku, a pojedine sastavnice koje vode prema završetku osvjetljavaju i nadopunjuju smisao početka, ne ponavljajući se u istovjetnosti, u zadnjoj se, četvrtoj točki vidi smisao činjenja dobra, s karikama u spoznaji i postojanosti. Živjeti zahvalnost kršćanstvo gleda kao davanje smisla činjenju dobra. Sva spoznaja, nužno sučeljena s protivštinama i trpljenjima, omogućuje razumijevanje takvoga ponašanja. Bez zahvalnosti koja je prožeta vječnošću, dioništvom u Božjoj proslavi, činjenje dobra ostaje nerazumljivo.

Kršćani su ljudi koji spoznaju da su od Boga ljubljani ljubavlju koja sve daruje. To 'sve' označuje Božje usvajanje ljudskosti kao način pobjede nad smrću, kao zaprjeke za življenje vječnosti. Na taj prepoznati dar prvi je odgovor – zahvalnost. Kada netko živi dar vjere u Isusa Krista, prvi je odgovor molitva Bogu i zahvala za spasenje po Isusu Kristu.

Spasonosni suvišak

Vrijedno je, stoga, razmotriti središnju tezu Poslanice: »Kao što primiste Krista Isusa, *Gospodina*, tako u njemu živite: ukorijenjeni i nazidani na njemu i učvršćeni vjerom kako ste poučeni, obilujte zahvaljivanjem (*perisseutes en aute en euharistia*).« (Kol 2, 6-7). Naglasak leži na riječi 'Gospodin'. Mi trebamo živjeti tako da se Isus Krist očituje kao Gospodin našega života, sa svime što obuhvaća odrednica toga gospodstva (*Kyrios*). On nije samo naš životni pratitelj, prijatelj ili savjetnik. Pavao o njemu piše u kategorijama od kojih se u današnjemu (teološkomu) govoru neke rado preskoče i izuzmu: on je slika, vidljivost nevidljivoga Boga; on je Gospodar svakoga stvorenja, vidljivoga i nevidljivoga; u njemu, po njemu i za njega je sve stvoreno; Prvorođenac od mrtvih; u njemu je sva Punina; u njemu se sve izmiruje (usp. Kol 1, 15-23).

Što bi to imalo značiti? I tu Apostol koristi četiri zanimljiva glagola, od kojih su tri u pasivu: ukorijenjeni, nazidani, učvršćeni. To nije nešto što bi učinio čovjek, nego ono što u čovjeku čini Bog. Jedini aktivni glagol je onaj koji govori o plodovima toga što je dano kao preduvjet: *obilujte zahvaljivanjem*. Živjeti kršćanski život znači zahvaljivati – u svemu. Kao što je vidljivo,

Tebe Boga hvalimo...

Reljef u crkvi
sv. Ivana Evanđeliste,
Dormansland, Engleska.

to nije moguće po ljudskoj mjeri, nego na temelju onoga što daruje Bog. Isus Krist je naviješten kao Gospodin našega života kada dar vjere više spoznajemo, bivamo u njoj čvršći, tako da ne sumnjamo i kada obilno zahvaljujemo.

Glagol *perisseuo*, koji je ovdje preveden u smislu obilovanja, i imenica *perisseuma* (obilje), dragi su svetomu Pavlu. On ih rabi kako bi izrekao neizrecivo, ono što se tiče izlaženja iz okvira zemaljskoga; onoga što pripada božanskomu i što prolaznost ne može zadržati. To je spasonosni suvišak, odlika prerastanja, preobilja, imanja na pretek, živjeti prednost... Taj 'suvišak' razlog je čvrstoće koju je nemoguće naći samo u stvorenosti. On daje okus svemu što živimo i upućuje na konačni razlog svjedočanstva 'ludosti Križa'. Taj se suvišak prelijeva snagom ljubavi, kristovske, bez koje u kršćanstvu ništa nije razumljivo.

U svakidašnjici to znači da je molitva, osobito zahvalna molitva, najprirodnija posljedica prepoznavanja našega spasenja. Premda roditelji svojim odgojem nastoje da među prvim izgovorenim riječima njihova djeteta bude riječ 'hvala', povezana s darivanjem, čini se da zahvaljivanje nije nešto po sebi razumljivo u redovitosti življenja. Tomu vjerojatno pridonosi razvijanje kulture/kulta zasluga, sposobnosti, samoostvarivanja i samodokazivanja, što su redovito plodovi kulture sebičnosti. U njoj ne postoji suvišak; sve je zaslužno, sve je potplaćeno, sve je nedovoljno vrjednovano. U takve se stavove ugnijezdi razočaranje, previđa se bližnji i raste nepravda.

Kršćanska kultura je kultura zahvaljivanja i po njoj kultura zajedništva, prepoznavanja darovanosti, nužnosti kajanja za grijeh i traženja oprostena; kultura pomirenja i dopuštanja da vječnost obasja prolaznost. Zato iz liturgijske duhovnosti proizlazi osjetljivost zahvaljivanja. Ona se u molitvama izražava blagoslivljanjem, a životom prinošenjem sebe za druge. Temelj se nalazi u Božjemu: daru oslobođenosti grijeha i smrti; ispunjenosti Duhom životvorcem; prihvaćenosti u Božje zajedništvo nebeskoga kraljevstva.

Od (samo)dostatnosti do zahvalnosti

Živjeti zahvalnost u kulturi koje smo danas dionici između ostaloga otežava tzv. 'prevladavajuće gibanje', ideološki valovi nošeni nastojanjem čovjeka da – ponajviše tehnikom – ovlada svim vidicima života. Društveni je kontekst obilježen učinkovitošću i samodostatnošću, što neizbježno odvodi u novi oblik materijalizma i zatvorenosti u prolaznost. Religija se, osobito kršćanstvo, nalazi u trajnoj napetosti s ideologijama u kojima je čovjek smatran središtem i svrhom postojanja. Priznavanje i ispovijedanje Boga već unosi kategoriju onoga što nas nadilazi pa i samu podjelu na 'ovaj' i 'onaj' svijet.

Dioništvo u euharistijskome slavlju najizvrsnije je mjesto na kojemu se otkriva dimenzija zahvalnosti koja pretpostavlja darovanu spoznaju, otkriće bisera, da sve dolazi od Boga i da se sve k njemu vraća. To je izvorište trajnoga 'odricanja' od sebičnosti, dok se razmatra i susreće Krista koji je u svako ljudsko djelovanje unio zahvalnost.

Znakovi kruha i vina objavljuju zahvalnost, zbog koje se ljudi ne smiju smatrati nespornim vlasnicima dobara ovoga svijeta. U euharistiji spoznajemo da smo u životu primili ono bez čega je život nezamisliv: ime, jezik, hranu, zavičaj i ponad svega – smisao koji vodi do ljubavi. U euharistiji ot-

krivamo istinu i dobrotu, a ljepota je još jedan način kojim se možemo oslobađati samodostatnosti. Umjetnik može biti ponosan, pa čak i ohol, zbog djela koje je uspio donijeti kao plod svoga rada, ali po njegovu djelu drugi ljudi otkrivaju nezasluženu, darovanost u konačnici Božje prisutnosti. U trenutku prepoznavanja ljepote vidljivom postaje poniznost kao odlika i stav zahvalnih ljudi.

Pristupi koji osporavaju kršćanstvo na društvenome području ulažu puno napora u osporavanju darovanosti koje su dobile svoj izražaj u pojmovima: dobroga, istinitoga i lijepoga. To troje oholost ne prihvaća niti sebičnost podnosi. I razumljivo je, jer te tri stvarnosti ne samo da pobuđuju određene osjećaje, među kojima je i zahvalnost, nego preobražavaju! Zahvalnost nije tek neka društvena emocija koja pokazuje prepoznavanje onoga što je učinjeno za nas. Bit zahvalnosti zahvaća Božju prisutnost i djelovanje koje mijenja.

U mnogobrojnim primjerima iz Biblije pozornost privlače Isusove prispodobе, kao što je ona o talentima. Očitovati poštovanje i zadovoljstvo primljenim dobrom uvod je u istinsku zahvalnost. A ona pripada prvim znakovima razumskoga i mislećega bića. Sva druga stvorenja mogu pokazati zahvalnost, ali ih ona ne preobražava kao što može preobraziti čovjeka. Prispodoba o nemilosrdnome sluzi (usp. *Mt 18, 21-35*) pokazuje kako kralj tragediju preobražava u radost; štoviše, ključ prispodobе je u tome da je on oslobodio svoje kraljevstvo od straha dugovanja. Tu je slobodu i radost trebao vidjeti i svaki sluga, proširiti ju i dovesti do radosnoga i nadnaravnoga završetka. Iznenadujuće ponašanje i kazna dolaze nakon što sluga odbija svoju narav, odbija Boga i dragocjenu mogućnost preobrazbe života.

Zahvalnost je odlika ljudskosti, slike samoga Boga. Kao takva je i otvaranje novoga prostora života. Zahvalnost nije poglavito odnos prema prošlomu, nego mogućnost budućega. Živjeti zahvalnost podudarno je sa življenjem vjere; ona je pak suprotnost strahu. Prispodoba o talentima (usp. *Mt 25, 14-30; Lk 19, 11-27*) suočava nas s našom vjerom i s činjenicom da i najteže životne okolnosti mogu biti prigoda da darovi donesu plodove; za kršćanina ne postoje okolnosti zatvorene svjedočenju. Tu se susreće dar i zahvaljivanje, što je sv. Terezija Avilska izrekla riječima: »U svemu stvorenome valja razlučivati Božju providnost i mudrost i u svemu zahvaljivati.«

Molitva se rađa iz zahvalnosti Bogu.
(Paul Aizpiri).

Zahvalnost preobražava život.

Marc Chagall: Plavi violinist.

'Organiziranje darivanja'

Darovanost u sebi sadrži iznenađenje i udivljenje (marijanski stavovi i osjećaji). Te dvije karakteristike bitno su zanijekane u sadašnjim društvenim okolnostima koje otežavaju razvijanje kulture zahvaljivanja i zahvalnosti, ali i samoga slavljenja kao odraza življenja. Naime, živimo u društvu u kojemu se često 'organizira darivanje' i nameću prilike za slavlje. Takva slavlja ne nastaju iz nutarnjega ljudskoga poticaja snagom maštovitosti ljubavi, nego iz nastojanja povećavanja trošenja. Ne treba stoga čuditi da smo pretrpani slavljinama koja nisu slavlja, stvarajući dojam da je moguće od svagdana napraviti neki blagdan, nijećući samu bit slavljenja. U tome istom ozračju našlo se i darivanje i zahvaljivanje, dokidajući spontanost, onu dragocjenu protegnutost prema novomu i neočekivanom.

Osim toga, nalazimo se u društvu koje organizira odnose na 'funkcionalan' način, s ciljem dobivanja neke razmjene na razini usluga. Pritom nema potrebe za zahvalnošću, jer se

primljeno smatra pripadnim pravom, a upravo je proširivanje prava još je jedno obilježje našega suvremenog društva. Na kraju se ostavlja dojam da zapravo nikomu ne treba biti zahvalan. Tu je čvorište propasti zapadne civilizacije.

Pretpostavke za življenje zahvalnosti zrcale kršćanske vrjednote. Najprije ju možemo pronaći u odnosu prema nekoj osobi, a ne prema moći, vlasti, zakonu, jamstvu. Zahvalnost traži međuosobnost. Druga je pretpostavka sloboda. Ne zahvaljuje se kada se pretpostavi neko pravo. Treća se nalazi u poštovanju dostojanstva odnosa. Istinske zahvalnosti nema u odnosu ponižavanja, izražavanja moći. Ako se ističe nečija nadređenost, zahvalnost umire.

Tim putem dolazimo i do mogućnosti rasta u zahvalnosti, tako da ona postane krjepošću. Jedan od važnijih koraka svakako je njegovanje spomena, dok se suočavamo s gubljenjem memorije, osjetljivost za spomen, istodobno gušeni preobiljem poticaja i bljeskova događanja ('eventi'). Odgaja se i raste u zahvalnosti tražeći bitno u životu i u odnosima, uronjeni u kulturu pomiješanosti, površnosti i banaliziranja. Postoje značajne osobe u našim životima, uzori, na čijim se primjerima vraća na bitno i uspijeva vratiti smisao. Radi toga je važno dati primjereno mjesto znakovima i riječima zahvalnosti te pronaći nove ili obnoviti stare oblike izražavanja zahvalnosti.

Naša razmišljanja o zahvalnosti često su sužena na neko djelo, dobročinstvo, materijalnu pomoć, ali ona bi trebala biti još veća u slučajevima nečije blagoslovne prisutnosti, donošenja radosti, utjehe, ohrabrenja, ljepote; zahvalnost za samu činjenicu da netko postoji, kraj nas, za nas i za druge.

Kada skupimo sva ta obilježja i pristupe, pred nama se pojavljuje predivan kršćanski dom otajstva zahvalnosti: postojanje, osobni odnos, sloboda, dostojanstvo Božje slike, spomen, ljudi koji svjedoče bitno u životu, izražaji zahvaljivanja. Sve se sastavnice nalaze u pojedinim slavljinama, premda je u svakome od njih neka posebno istaknuta i njegovana pod nekim vidikom.

Među *Molitvama nad narodom* na kraju slavlja euharistije nalazi se nekoliko njih koje upućuju na življenje zahvalnosti. Za kraj ovoga priloga izdvajam dvije nakane: »Učvrsti ove svoje vjernike da se nikada od tvoje volje ne udalje i uvijek zahvaljuju na tvojim dobročinstvima«; »da ti zahvaljuju i vazda te radosno blagoslivlju«. ■

LITURGIJSKI KALENDAR

KOLOVOZ

15 Č UZNESENJE BLAŽENE DJEVICE MARIJE

- 16 P Svagdan; *ili: Sv. Stjepan Ugarski; Sv. Rok*
Jš 24,1-13; Ps 136,1-3.16-18.21-22.24; Mt 19,3-12
- 17 S Svagdan: Jš 24,14-29; Ps 16,1-2a.5.7-8.11;
Mt 19,13-15

18 N DVADESETA NEDJELJA KROZ GODINU

- 19 P Svagdan; *ili: Sv. Ivan Eudes, prezbiter*
Suci 2,11-19; Ps 106,34-37.39-40.43ab-44;
Mt 19,16-22
- 20 U **Sv. Bernard**, opat i crkveni naučitelj, *spomendan*
od dana: Suci 6,11-24a; Ps 85,9.11-14; Mt 19,23-30
- 21 S **Sv. Pijo X.**, papa, *spomendan*
od dana: Suci 9,6-15; Ps 21,2-7; Mt 20,1-16a
- 22 Č **Blažena Djevica Marija Kraljica**, *spomendan*
od dana: Suci 11,29-39a; Ps 40,5-10; Mt 22,1-14;
ili od spom.: Iz 9,1-6; Ps 113,1-8; Lk 1,26-38
- 23 P Svagdan; *ili: Sv. Ruža Limska, djevica*
Rut 1,1.3-6.14b-16.22; Ps 146,5-10;
Mt 22,34-40
- 24 S **SV. BARTOL APOSTOL**, *blagdan*
vl.: Otk 21,9b-14; Ps 145,10-13b.17-18; Iv 1,45-51

25 N DVADESET I PRVA NEDJELJA KROZ GODINU

- 26 P Svagdan: 1Sol 1,1-5.8b-10; Ps 149,1-6a.9b;
Mt 23,13-22
- 27 U **Sv. Monika**, *spomendan*
od dana: 1Sol 2,1-8; Ps 139,1-6; Mt 23,23-26
- 28 S **Sv. Augustin**, biskup i crkveni naučitelj, *spomendan*
od dana: 1Sol 2,9-13; Ps 139,7-12b; Mt 23,27-32
- 29 Č **Mučeništvo sv. Ivana Krstitelja**, *spomendan*
vl.: Jr 1,17-19; Ps 71,1-6b.15ab.17; Mk 6,17-29
- 30 P Svagdan: 1Sol 4,1-8; Ps 97,1-2b.5-6.10-12; Mt 25,1-13
- 31 S Svagdan: 1Sol 4,9-11; Ps 98,1.7-9; Mt 25,14-30

RUJAN

1 N DVADESET I DRUGA NEDJELJA KROZ GODINU

- 2 P Svagdan: 1Sol 4,13-18; Ps 96,1.3-5.11-13; Lk 4,16-30
- 3 U **Sv. Grgur Veliki**, papa i crkveni naučitelj, *spomendan*
od dana: 1Sol 5,1-6.9-11; Ps 27,1.4.13-14; Lk 4,31-37
- 4 S Svagdan: Kol 1,1-8; Ps 52,10-11; Lk 4,38-44
- 5 Č Svagdan: Kol 1,9-14; Ps 98,2-6; Lk 5,1-11
- 6 P Svagdan: Kol 1,15-20; Ps 100,1b-5; Lk 5,33-39
- 7 S **Sv. Marko Križevčanin**, prezbiter i mučenik, *spomendan*
od dana: Kol 1,21-23; Ps 54,3-4.6.8; Lk 6,1-5

Uznesenje Blažene Djevice Marije

Ulazna pjesma

Znamenje veliko pokazalo se na nebu: Žena zaodjenuta suncem, mjesec joj pod nogama, a na glavi vijenac od dvanaest zvijezda.

Otk 12, 1

Zborna molitva

Svemoguću vjekovječnu Bože! Ti si bezgrešnu Djevicu Mariju, Majku svoga Sina, tijelom i dušom uznio u nebesa. Podaj nam, molimo, da uvijek težimo za onim što je gore te budemo sudionici njezine slave. Po Gospodinu.

Darovna molitva

Uzašao k tebi, Gospodine, naš odani prinos! Po zagovoru blažene Djevice Marije na nebo uznesene rasplamti nam srce ognjem ljubavi da uvijek težimo k tebi. Po Kristu.

Prvo čitanje Otk 11, 19a; 12, 1-6a.10ab

Žena zaodjenuta suncem, mjesec joj pod nogama.

Čitanje Knjige Otkrivenja svetoga Ivana Apostola

Otvori se hram Božji na nebu i pokaza se Kovčeg saveza njegova u hramu njegovu. I znamenje veliko pokazalo se na nebu: Žena zaodjenuta suncem, mjesec joj pod nogama, a na glavi vijenac od dvanaest zvijezda. Trudna viče u porođajnim bolima i mukama rađanja. I pokazalo se drugo znamenje na nebu: gle, Zmaj velik, ognjen, sa sedam glava i deset rogova; na glavama mu sedam kruna, a rep mu povlači trećinu zvijezda nebeskih – i obori ih na zemlju. Zmaj stade pred Ženu koja imaše roditi da joj, čim rodi, proždre Dijete. I ona porodi sina, muškića, koji će vladati svim narodima palicom gvozdenom. I Dijete njezino bi uzeto k Bogu i prijestolju njegovu. A Žena pobježe u pustinju, gdje joj Bog pripravi sklonište. I začujem glas na nebu silan: »Sada nastaje spasenje i snaga i kraljevstvo Boga našega i vlast Pomazanika njegova!«

Riječ Gospodnja.

Otpjevni psalam Ps 45, 10b-12b.16

Pripjev: Zdesna ti je kraljica u zlatnoj odjeći.

Zdesna ti je kraljica u zlatnoj odjeći, mnoštvom okružena.

»Slušaj, kćeri, pogledaj, prisluhni: zaboravi svoj narod i dom oca svog!«

»Zaželi li kralj ljepotu tvoju, smjerno se pokloni njemu.«

S veseljem je vode i s klicanjem, u kraljeve dvore ulazi.

Drugo čitanje 1Kor 15, 20-27a

Prvina Krist, a zatim oni koji su Kristovi.

Čitanje Prve poslanice svetoga Pavla apostola Korinćanima
Braćo! Krist uskrsnuo od mrtvih, prvina usnulih. Doista, po čovjeku smrt, po Čovjeku i uskrsnuće od mrtvih! Jer kao što u Adamu svi umiru, tako će u Kristu biti svi oživljeni. Ali svatko u svom redu: prvina Krist, a zatim koji su Kristovi, o njegovu dolasku; potom – svršetak, kad preda kraljevstvo Bogu i Ocu, pošto obeskrjepi svako Vrhovništvo, svaku Vlast i Silu. Doista, on treba da kraljuje, dok ne podloži sve neprijatelje pod noge svoje. Kao posljednji neprijatelj bit će obeskrjepljena Smrt, jer sve podloži nogama njegovim. Riječ Gospodnja.

Pjesma prije evanđelja

Uznesena je Marija u nebo; raduje se vojska anđela.

Prijedlozi za pjevanje

Ulazna:	568.1	Na nebu se pokazalo
Otpj. ps.:	570	Zdesna ti je kraljica
Prinosna:		Zrakama sunca (ŽV 8-2006)
ili:		230 Darove prinesite
Pričesna:	160 ili 161	Veliča
Završna:	768	O divna Djevice
ili:	763	Zdravo, Djevo

Uznesena u Očevu slavu.

Josip Biffel: Uznesenje Bl. Dj. Marije,
zidna slika u crkvi na Šćitu, 1968.

Pričesna pjesma

Svi naraštaji
zvat će me blaženom
jer mi velika djela
učini Svesilni.

Lk 1, 48-49

Popričesna molitva

Primili smo, Gospodine,
spasonosna otajstva:
daj nam, molimo te, na
zagovor blažene Djevice
Marije na nebo uznesene,
prispjeti k slavi uskrsnuća.
Po Kristu.

Evangelje Lk 1, 39-56

Velika mi djela učini Svesilni: uzvisi neznatne.

Čitanje svetoga Evanđelja po Luki

U one dane usta Marija i pohiti u Gorje, u grad Judin. Uđe u Zaharijinu kuću i pozdravi Elizabetu. Čim Elizabeta začu Marijin pozdrav, zaigra joj čedo u utrobi. I napuni se Elizabeta Duha Svetoga i povika iz svega glasa: »Blagoslovljena ti među ženama i blagoslovljen plod utrobe tvoje! Ta otkuda meni da mi dođe majka Gospodina mojega? Gledaj samo! Tek što mi do ušiju doprije glas pozdrava tvoga, zaigra mi od radosti čedo u utrobi. Blažena ti što povjerova da će se ispuniti što ti je rečeno od Gospodina!« Tada Marija reče: »Veliča duša moja Gospodina, klikće duh moj u Bogu, mome Spasitelju, što pogleda na neznatnost službenice svoje: odsad će me, evo, svi naraštaji zvati blaženom. Jer velika mi djela učini Svesilni, sveto je ime njegovo! Od koljena do koljena dobrota je njegova nad onima što se njega boje. Iskaza snagu mišice svoje, rasprši oholice umišljene. Silne zbaci s prijestolja, a uzvisi neznatne. Gladne napuni dobrima, a bogate otpusti prazne. Prihvati Izraela, slugu svoga, kako obeća ocima našim: spomenuti se dobrote svoje prema Abrahamu i potomstvu njegovu do vijeka.« Marija osta s Elizabetom oko tri mjeseca, a onda se vrati kući.

Riječ Gospodnja.

Molitva vjernika

Slaveći svetkovinu Blažene Djevice Marije na nebo uznesene, uputimo svoje molitve Ocu nebeskom da nam dade iskusiti radost nebeske slave:

1. Crkvu, Zaručnicu Kristovu, pozvao si da bude slika tvoga kraljevstva među ljudima: okrijepi ju vedrinom svoga Duha da uvijek naviješta tvoj mir i življenjem evanđelja gradi novi svijet, molimo te.
2. Sve svoje vjernike obdari snagom Marijina predanja da uvijek umiju čuti tvoju riječ i prihvatiti poslanje koje im povjeravaš, molimo te.
3. Naše obitelji, Gospodine, ranjene su brigom za vremenito i prolazno: probudi u njima radost obiteljske molitve kako bi mogli prepoznati i živjeti vrjednute koje ne prolaze, molimo te.
4. Lik nebeske Majke okuplja danas mnoštvo vjernika koji se utječu tvojoj dobroti: obdari ih milošću koja im je po tvojoj volji potrebna i nadahni ih za istinski život evanđelja, molimo te.
5. U ovo zajedništvo vjere uključujemo i našu pokojnu braću i sestre: primi ih u svoj očinski zagrljaj i obdari ih dioništvom u nebeskoj slavi, molimo te.

Svemogući Bože, u Majci svoga Sina, blaženoj Djevici Mariji, ostavio si nam najsajniji uzor predanja tvojoj volji. Okrijepi nas, molimo te, snagom njezine vjere da zavrjedimo biti dionici tvoje vječnosti. Po Kristu Gospodinu našem.

Krist, prvina usnulih

Pavlov odlomak iz Prve poslanice Korinćanima, koji Crkva daje vjernicima za hranu duha na svetkovinu uznesenja blažene djevice Marije na nebo dušom i tijelom, zgusnut je i zahtjevan. Uz pomoć prijevoda i tumačenja Norberta Baumerta (*Brige dušebrižnika*) ovaj tekst nas uvodi u duboko shvaćanje tajne otkupljenja te tako baca i jako svjetlo na Marijino uznesenje na nebo dušom i tijelom. Tekst se nalazi u kontekstu Pavlova govora o uskrsnuću Kristovu koje tvori temelj vjere u uskrsnuće tijela.

Krist je Mesija i prvi koji je uskrsnuo. Od vlasti smrti ga je oslobodio Otac nebeski. Na njemu se pokazala vjernost jedinoga Boga svom savezu s izabranim narodom. Krist je prvi i svi ostali imaju po njemu uskrsli život. Kristova prisutnost ljude čini živima. Bog po Kristu svakom čovjeku dolazi blizu. Kristova blizina, prisutnost oživljuje one koji po vjeri pripadaju Kristu. *Paruzija* – riječ kojom se Pavao služi – ovdje nije ni samo niti nadasve Kristov do-

lazak na koncu vremena, nego njegova stvarna i sadašnja prisutnost koja oživljuje. To se događa već sada, i postupno. Oslobođenje od sila grijeha i vlasti smrti borba je u kojoj čovjek ne može ostati pasivan. Apostol Pavao vidi Krista kao prvoga, kao vojskovođu oko kojega se najprije okupljaju njegovi najbliži, a potom i svi ostali. Iz Krista izarava snaga koja oživljuje najprije one oko njega, a zatim i sve ostale, cijelo mnoštvo ljudi. Kristova osobna blizina postaje oživljujuća za one koji su mrtvi zbog grijeha i oslobađajuća za sve koji su pod vlašću smrti.

Svi su ljudi, zato što pripadaju ljudskomu rodu, pod vlašću smrti. To je ljudska pripadnost prvomu čovjeku, Adamu. Adam je prvi čovjek i svi ljudi su u njemu smrtni, pod vlašću smrti. No, svi ljudi su i u odnosu s Kristom, drugim Adamom, po kojemu svi sudjeluju u uskrsnuću. Kao što su po jednom čovjeku svi potpali pod vlast smrti tako i po drugom čovjeku svi imaju udjela u uskrsnuću i izlaz iz podčinjenosti vlasti smrti.

U zajedništvu s uskrsnulim Sinom. (M. Rupnik)

Krist oživljuje svojom prisutnošću. Tko ga prihvati, već u susretu s njime doživljava promjenu. Postaje živ, oslobođen vlasti smrti i izveden iz robovanja u slobodu. Tko Krista prihvati, već sudjeluje u novome, uskrslom životu po Kristu. Krist se bori za svakoga čovjeka ponaosob. On svakoga želi izvesti iz vlasti smrti i dati mu udjela u novome životu u slobodi. Tko ne prihvati Krista, unatoč Kristovom trudu oko njega, u jednome će trenutku doći do toga da će ga Krist onakvoga kakav jest, neotkupljena i pod vlašću grijeha i smrti, ispustiti iz svoje brige i predati svoj mandat nebeskom Ocu. Takvi ostaju pod vlašću grijeha i Otac im može dati najniži stupanj života, neraspadljivost.

Krist je predvodnik, prvak i on se neprestano trudi i bori protiv sila koje u svojoj vlasti drže pojedinca. To su prvenstveno sile grijeha i smrti. Svaki čovjek, snagom Kristova truda oko njega, dobiva prigodu da u Kristu bude oslobođen od sila koje ga zarobljuju. No, samo onaj tko to prihvati, biva i stvarno oslobođen, oživljen.

Kristova borba usmjerena je protiv drugih moći, a na koncu i protiv zadnje moći: smrti. Tko Krista prihvati, već sada je, a ne tek na koncu vremena, oslobođen od vlasti grijeha i već je sada dobio novi, uskrslu život. Njihovu je neprijatelju već sada oduzeta vlast nad njima. Oni su oslobođeni i izvedeni u slobodu.

Pavao smatra da nijedan čovjek ne će biti ispušten iz Kristova gospodstva, a da ne dobije barem minimalnu neraspadljivost egzistencije. Ljudi nisu neraspadljivi po sebi. Nemaju neraspadljivu dušu ili neki neraspadljivi princip u sebi. Svi su neraspadljivi jedino Božjim djelovanjem po Kristu Isusu. Jedni su oživljeni odmah nakon što su im otpušteni grijesi i nakon što su Kristovom blizinom oživljeni, a drugi će na neraspadljivost biti probuđeni na koncu vremena. Pavao kaže da se Krist najprije bori kako bi sve svoje oslobodio od svake tuđe vlasti. Potom ih oslobađa od vlasti smrti, ovisno o tome koliko tko sudjeluje u borbi. Posljednja će biti obeskrjepljena smrt. To će

Poslje uzašašća svog Sina, Marija »je svojim molitvama pomagala Crkvu u početku«. Vidimo kako zajedno s apostolima i nekim ženama »svojim molitvama zaziva dar Duha, koji ju je za navještenja bio osjenio«. »Na kraju je neokaljana Djevičica, sačuvana slobodnom od svake ljage istočnoga grijeha, pošto je dovršila tijekom zemaljskog života, tijelom i dušom bila uznesena u nebesku slavu; Gospodin ju je pak uzvisio kao kraljicu svijeta, da bude potpunije suobličena sa svojim Sinom, Gospodarem gospodarâ i pobjednikom nad grijehom i smrću.« Uznesenje Blažene Djevice posebno je sudioništvo u uskrsnuću njezina Sina i anticipacija uskrsnuća drugih kršćana: »U porodu si, Bogorodice, sačuvala djevičanstvo, a po smrti nisi ostavila svijet. Preselila si se k Životu, jer si Majka Života, i svojim molitvama izbavljaš od smrti naše duše.«

Katekizam Katoličke Crkve, 965-966.

biti vidljivo na koncu vremena. Tada smrt ne će imati vlasti ni nad nepokajanim ljudima. Ne će ih moći uništiti.

Promotrimo li Marijin život, njezino izabranje i njezin pristanak na izbor u svjetlu ovakvoga Pavlova razumijevanja Kristova otkupiteljskoga djela, postaje nam bližim Marijin završetak zemaljskoga života kao prijelaz iz vidljivoga u nevidljivo, raspadljivoga u neraspadljivo, zemaljskoga u nebesko. Marija je čitavoga života bila izuzeta od vlasti grijeha i smrti. Kristovom smrću i uskrsnućem ona je oživljena i zaštićena od svake tuđe vlasti. Na njoj je najvidljivije što se događa sa svakim koji povjeruje u Krista i prihvati ga.

Kad Crkva slavi Marijino uznesenje dušom i tijelom na nebo, tada u Mariji gleda i Kristovo otkupiteljsko djelo i budućnost svojih članova. To ju osposobljuje da u svijetu svjedoči Krista uskrsloga, prvoga od usnulih, u kojemu po vjeri svi, dočim Kristu predaju gospodstvo nad svojim životom, zadobivaju život i slobodu.

Ante Vučković

Dvadeseta nedjelja kroz godinu

Ulazna pjesma

Pogledaj, štite naš, Bože,
pogledaj lice Pomazanika
svoga! Zaista, jedan je
dan u dvorima tvojim
bolji od tisuću drugih.

Ps 84, 10-11

Zborna molitva

Bože, onima koji te ljube pripra-
vio si nevidljiva dobra. Daj nam
smisao za pravu ljubav, da tebe u
svemu i nadasve volimo te posti-
gnemo tvoja obećanja, koja nadi-
laze svaku želju. Po Gospodinu.

Darovna molitva

Primi, Gospodine, ove prinose
kojima se ostvaruje tajanstvena
razmjena naših i tvojih darova.
Mi tebi donosimo što si nam
dao, a ti nam u svom daru
podaj sama sebe. Po Kristu.

Prvo čitanje Jr 38, 4-6.8-10

*Rodila si me, majko, da se svađam i prepirem
sa svom zemljom. (Jr 15, 10)*

Čitanje Knjige proroka Jeremije

U one dane: Dostojanstvenici rekoše kralju:
»Jeremiju valja ubiti: on zaista obeshrabruje
ratnike koji su još ostali u ovome gradu i sav
narod kad takve riječi pred njima govori.

Pa taj čovjek ne traži dobrobit ovoga naroda,
nego njegovu propast.« A kralj Sidkija odgo-
vori: »Eto, on je u vašim rukama, jer kralj
ionako više nema nikakve vlasti nad vama.«

Tada pograbiše Jeremiju i baciše ga u zdenac
kraljeva sina Malkije, što bijaše u tamni-
čkom dvorištu, i spustiše ga na užetima. Ali
u zdencu ne bijaše vode, već samo glib, tako
da Jeremija propade u glib. Tada Ebed-Melek
izađe iz kraljevskog dvora te ovako reče kra-
lju: »Gospodaru, kralju moj, zlo čine ovi lju-
di kad tako postupaju s prorokom Jeremi-
jom: bacili su ga u zdenac, gdje će od gladi
umrijeti, jer više nema kruha u gradu.«

Nato kralj zapovjedi Kušitu Ebed-Meleku:

»Povedi trojicu ljudi te izvuci proroka Jeremi-
ju iz zdenca dok nije umro.«

Riječ Gospodnja.

Otpjevni psalam Ps 40, 2-4.18

Pripjev: Gospodine, u pomoć mi pohitaj!

Uzdah se u Gospodina uzdanjem silnim
i on se k meni prignu i usliša vapaj moj.

Izvuče me iz jame propasti, iz blata
kalnoga; noge mi stavi na hridinu,
korake moje ukrijepi.

U usta mi stavi pjesmu novu, slavopoj Bogu
našemu. Vidjet će mnogi i strah će ih obuzeti,
i uzdanje će svoje staviti u Gospodina.

Bijedan sam ja i nevoljan, al Gospodin
se brine za me. Ti si pomoć moja i moj
spasitelj; o Bože moj, ne kasni!

Drugo čitanje Heb 12, 1-4

Postojano trčimo u borbu koja je pred nama!

Čitanje Poslanice Hebrejima

Braćo: I mi, okruženi tolikim oblakom svje-
doka, odložimo svaki teret i grijeh koji nas sa-
pinje te postojano trčimo u borbu koja je pred
nama! Uprimo pogled u početnika i dovršite-
lja vjere, Isusa, koji umjesto radosti što je sta-
jala pred njim podnese križ, prezrevši sramo-
tu te sjedi zdesna prijestolja Božjega.

Doista pomno promotrite njega, koji podne-
se toliko protivljenje grešnika protiv sebe, da
– premoreni – ne klonete duhom. Ta još se
do krvi ne oduprijeste u borbi protiv grijeha.
Riječ Gospodnja.

Prijedlozi za pjevanje

Ulazna:	78.1	Gospodin je jakost svome narodu
ili:	79.1	Spasi nas, Gospodine
Otpj. ps.:		Gospodine, u pomoć mi pohitaj (Žv 8-23)
Prinosna:	232	Gospode, primi
Pričesna:	199-200	O Kruše živi, milosni
ili:	242	O sveta gozbo
Završna:	610	O Marijo mila

Mislite li da sam došao mir dati?

William Arkle: Isus propovijeda mnoštvu.

Popričesna molitva

Gospodine, ovom pričešću dao si nam dioništvo u svome Sinu Isusu Kristu. Molimo te, da nas sveta otajstva preobrazu na njegovu sliku te se pridružimo njegovoj proslavi u nebu. Po Kristu.

Pjesma prije evanđelja Iv 10, 27

Ovce moje slušaju glas moj, govori Gospodin, ja ih poznajem i one idu za mnom.

Evanđelje Lk 12, 49-53

Nisam došao mir dati, nego razdjeljenje.

Čitanje svetog Evanđelja po Luku

U ono vrijeme: Reče Isus svojim učenicima:

»Oganj dođoh baciti na zemlju pa što hoću ako je već planuo! Ali krstom mi se krstiti i kakve li muke za me dok se to ne izvrši! Mislite li da sam došao mir dati na zemlji? Nipošto, kažem vam, nego razdjeljenje. Ta bit će odsada petorica u jednoj kući razdijeljena: razdijelit će se trojica protiv dvojice i dvojica protiv trojice – otac protiv sina i sin protiv oca, mati protiv kćeri i kći protiv matere, svekrva protiv snahe i snaha protiv svekrve.«

Riječ Gospodnja.

Molitva vjernika

Braćo i sestre, uputimo svoje iskrene molitve nebeskomu Ocu da nas ognjem svoje ljubavi očisti od svakoga zla i okrijepi za istinski život vjere:

1. Crkvu, zajednicu vjernika, pohodi svojom milošću da bude nositeljica tvoga mira i tvoje pravednosti svim ljudima, molimo te.
2. Papu našega Franju i sve pastire Crkve okrijepi mudrošću vodstva i radošću služenja kako bi se svi vjernici osjećali braćom i sestrama, molimo te.
3. Svima koji su razdijeljeni nepovjerenjem i mržnjom daj da spoznaju put opraštanja i ljubavi. Ti budi vez zajedništva među svima koji traže mir, molimo te.
4. Obnovi u nama sve što je grijehom ranjeno; ispuni nas brigom za rast tvoga kraljevstva i brižnom ljubavlju prema svima koji trpe u siromaštvu i napuštenosti, molimo te.
5. Svrni svoj pogled na našu pokojnu braću i sestre i uvedi ih u svoju vječnost, molimo te.

Bože, ti nam u svojoj ljubavi daruješ svjetlo života. Rasprši u nama svaku tminu grijeha, okrijepi nas u kušnjama i obdari snagom ljubavi za sve ljude. Po Kristu Gospodinu našem.

Mir i razdjeljenje

U evanđeoskome odlomku Isus objašnjava učenicima zašto moraju bdjeti. Kaže im: »Oganj dođoh baciti na zemlju«, i: »Mislite li da sam došao mir dati na zemlji? Nipošto, kažem vam, nego razdjeljenje« (Lk 12, 49.51). Neočekivane su ove riječi iz Isusovih usta. On je, osobito u Lukinu evanđelju, glas milosrđa i pomirenja. Već na početku puta prema Jeruzalemu, na kojem poučava svoje učenike kako trebaju ići putem kao Crkva, on im kaže: »U koju god kuću uđete, najprije recite: 'Mir kući ovoj!' Bude li tko ondje prijatelj mira, počinut će na njemu mir vaš.« (10, 5-6). Učenici tako nasljeđuju svoga Učitelja koji donosi mir.

Svima donositi mir

Kako sada može reći da nije donio mir nego razdjeljenje? Riječ je o dvije različite stvari. U slučaju poslanja učenika riječ o tome kakvo treba biti djelovanje onih koji su Kristovi. Nije tu riječ o apostolima, nego o sedamdeset i dvojici poslanih učenika koji predstavljaju sve kršćane. Kršćanin svuda mora donositi mir – kao kad Isus, prolazeći kroz samarijsko selo u kojem ga nisu primili, ne dopusti dvojici svojih učenika da pozovu oganj s neba da uništi to selo (9, 51-56). Krist i svatko tko je Kristov u svim situacijama donosi mir. To je ono što mi možemo učiniti za mir svijeta.

U čemu je onda razdjeljenje? Ono nije plod kršćanskoga djelovanja, nego negativna reakcija svijeta. U tome smislu Isus donosi na zemlju razdjeljenje. Tko ne prihvati njegovu poruku mira, ostaje u stanju nemira i razdjeljenja. Takva situacija može imati posljedice i na život kršćanina. Može mu donijeti u život neki oblik nemira, žalost, životne teškoće, pa i muku i smrt.

Ovim govorom Isus upozorava svoje učenike na ono što ih može snaći. Uostalom, i sam Isus uzlazi prema Jeruzalemu znajući što će se ondje s njime zbiti. Ondje će se razdjeljenje očitovati na njemu samome. On koji je bez grijeha, on koji je Sin Božji, on koji je nevini Jaganjac, bit će izrugan, osuđen, ponižen, mučen i ubijen. Na njemu se do kraja očitovalo ovo razdjeljenje. Ipak, on ne pridonosi razdjeljenju, nego s križa kaže: »Oče, oprosti im, ne znaju što čine!«. I usred razdjeljenja, i kao žrtva razdjeljenja, Isus vrši službu pomirenja.

Zagledanost u Krista

Valja zamijetiti koliko u ovome odlomku pisac inzistira na uporabi riječi *razdjeljenje*, koju ponavlja tri puta, te riječi *protiv*, koju ponavlja čak osam puta. On pritom podsjeća na riječi proroka Miheja: »Jer sin svoga oca zlostavlja, kćerka na majku ustaje, snaha na svoju svekrvu, svakome je dušmanin njegov ukućanin.« (Mih 7, 6). No prorok, unatoč takvim protivštinama, kaže: »A ja, prema Gospodinu ja sam zagledan, čekam na Boga koji spasava, Bog moj mene će uslišati.« (Mih 7, 7). I kršćaninov je zadatak prihvatiti Kristov mir i staviti Krista u

Isus, znak osporavan. (Jose Trujillo: *Isus propovijeda*)

svemu na prvo mjesto. Isusovi učenici moraju biti svjesni zahtjeva koji se pred njih stavljaju, zbog čega u sasvim drukčijem svjetlu trebaju gledati i odnos prema svojim najbližima. Vjernost Isusu i njegovu pozivu podrazumijeva spremnost da se »pusti neka mrtvi pokapaju svoje mrtve« i da se ne obazire natrag (usp. Lk 9, 57-62). To ne znači izazivanje protivština, nego prihvaćanje istine da neki nisu voljni prihvatiti Božji poziv. Riječ je o duhovnoj, a ne o zemaljskoj borbi, a takva se borba vodi obraćenjem, molitvom i postom.

Poslanje kršćanina

Eto koje je poslanje kršćanina u ovome svijetu. Ako drugi ne razumiju moju vjeru, ako me zbog moje vjere ismijavaju, ako čak izravno djeluju protiv svega što je božansko, moja prva i glavna reakcija smije biti samo: »Oče, oprosti im, ne znaju što čine!« Nijednom svojom reakcijom ne smijem pridonositi razdjeljenju. Razdjeljenje je reakcija svijeta, a ne plod moga djelovanja. Može to biti dobro pitanje i za ispit savjesti. Pridonosim li pomirenju u svojoj okolini, u svojoj obitelji, među prijateljima, na poslu, u bilo kojim životnim okolnostima? Ili pak donosim razdor?

Primjećujem li kod sebe plodove razdjeljenja, potrebno mi je obraćenje. Trebam se tada sjetiti da se, kako to kaže drugo čitanje, još nisam do krvi odupro u borbi protiv grijeha (Heb 12, 4). Pisac poslanice Hebrejima služi se ovdje slikom iz sportskih natjecanja. I, dok su tadašnji atleti trčali zagledani u ciljnu ravninu, misleći na pobjednički vijenac koji im je donosio zemaljsku čast i povlastice, kršćani su pozvani da, odloživši grijeh, trče zagledani u jedan drugi cilj, a to je Isus, »Početnik i Dovođenik vjere« (12, 2). On je Alfa i Omega, Prvi i Posljednji, Početak i Svršetak, Onaj koji jest i koji bijaše i koji dolazi, kako će to izreći Knjiga Otkrivenja (Otk 1, 8; 21, 6; 22, 13). Kristovo svojstvo na koje osobito upozorava Poslanica Hebrejima, njegovo je poniženje što ga je svojevoljno izabrao.

Kruh koji ću ja dati tijelo je moje – za život svijeta (Iv 6, 51). Gospodin ovim riječima otkriva pravo značenje dara vlastita života za čovječanstvo. (...) Svako euharistijsko slavlje sakramentalno posadašnjuje Isusov dar vlastita života na križu za nas i za čitav svijet. No, Isus nas u euharistiji istodobno čini svjedocima Božjega milosrđa prema svoj braći i sestrama. Na taj se način iz otajstva euharistije rađa služba ljubavi prema bližnjemu koja se sastoji upravo u činjenici da ljubim, u Bogu i s Bogom, i osobu koja mi se ne sviđa ili koju uopće ne poznajem. To se može ostvariti samo na temelju dubokoga susreta s Bogom, susreta koji se pretvorio u zajedništvo volje te zahvatio čak i osjećaje. Tada naučim prepoznati drugu osobu ne više samo svojim očima i svojim osjećajima, već iz perspektive Isusa Krista.

BENEDIKT XVI., *Sacramentum caritatis*, 88.

Doista, on je sam, kod Utjelovljenja, izrekao: »Evo dolazim vršiti volju tvoju!« (Heb 10, 10). Uzor kršćanima tako postaje njegov križ (12, 2). Kristova ustrajnost, unatoč protivljenju griješnika, potiče njegove vjernike da ustraju u nevoljama i progonima koji ih okružuju. Imajući njega pred očima, ne će klonuti duhom (12, 3), te će stići do cilja prema kojem trče, gdje će ih dočekati *Dovođenik vjere*. U borbi protiv grijeha, molitva je način kako ću biti zagledan u Krista. Ostavimo si vremena za molitvu, vježbajmo se moliti u svim svojim aktivnostima. Zamisli kako je svaka tvoja aktivnost trčanje, a molitva je tvoj pogled prema Kristu.

Tvoja duhovna borba nije protiv grijeha u drugima, nego najprije protiv tvoga vlastitoga grijeha. Kad pobijediš grijeh u sebi, već si pomogao i drugima da budu bolji. Kad počneš unositi mir, već si pridonio pobjedi nad razdjeljenjem. Tada počinješ živjeti mir koji nam je Isus ostavio kad je rekao: »Mir vam ostavljam, mir vam svoj dajem« (Iv 14, 27). Taj mir nije odsutnost svakog problema ili teškoće. Taj mir je sigurnost da sam Kristov i da činim djela Kristova.

Darko Tepert

Dvadeset i prva nedjelja kroz godinu

Ulazna pjesma

Prigni uho svoje, Gospodine
i usliši me, spasi slugu svoga
koji se uzda u te! Smiluj mi
se, Gospode, jer povazan
vapijem k tebi.

Ps 86, 1-3

Zborna molitva

Bože, ti ujedinjuješ srca vjernih
da isto hoće i za istim teže. Daj
narodu svome da ljubi što ti
zapovijedaš i želi što ti obećavaš
te u nestalnosti zemaljskog života
onamo smjera naše srce gdje su
prave radosti. Po Gospodinu.

Darovna molitva

Gospodine, jedinom žrtvom
svoga Sina stekao si novi
narod. Molimo te, daruj
svojoj Crkvi jedinstvo i mir.
Po Kristu.

Prvo čitanje Iz 66, 18-21

Dovest će svu vašu braću između svih naroda.

Čitanje Knjige proroka Izaije

Ovo govori Gospodin:

»Ja dobro poznajem njihova djela i namjere
njihove. Dolazim da saberem sve puke
i jezike, i oni će doći i vidjeti moju slavu!
Postavit ću im znak i poslat ću preživjele
od njih k narodima u Taršiš, Put, Lud,
Mošek, Roš, Tubal i Javan – k dalekim
otocima koji nisu čuli glasa o meni ni vidjeli
moje slave – i oni će navješćivati slavu
moju narodima. I dovest će svu vašu braću
između svih naroda kao prinos Gospodinu
– na konjima, na bojnim kolima i nosilima,
na mazgama i jednogrbbim devama –
na svetu goru svoju u Jeruzalemu« – govori
Gospodin – »kao što sinovi Izraelovi
prinose prinos u čistim posudama u domu
Gospodnjem. I uzet ću sebi između njih sve-
ćenike, levite« – govori Gospodin.

Riječ Gospodnja.

Otpjevni psalam Ps 117, 1-2

Pripjev: Pođite po svem svijetu,
propovijedajte evanđelje!

Hvalite Gospodina, svi puci,
slavite ga, svi narodi!

Silna je prema nama ljubav njegova
i vjernost Gospodnja ostaje dovijeka!

Drugo čitanje Heb 12, 5-7.11-13

Koga ljubi Gospodin, onoga i stegom odgaja.

Čitanje Poslanice Hebrejima

Braćo: Zar ste zaboravili opomenu koja
vam je kao sinovima upravljena:

Sine moj,
ne omalovažavaj stega Gospodnje
i ne kloni kad te on ukori.
Jer koga Gospodin ljubi,
onoga i stegom odgaja,
šiba sina koga voli.

Poradi vašega odgajanja trpite. Bog s vama
postupa kao sa sinovima: a ima li koji sin
kojega otac stegom ne odgaja? Isprva se
doduše čini da nijedno odgajanje nije radost,
nego žalost, ali onima koji su njime uvježbani
poslije donosi mironosni plod pravednosti.
Zato uspravite ruke klonule i koljena klecava,
poravnite staze za noge svoje da se hromo
ne iščaši, nego, štoviše, da ozdravi.
Riječ Gospodnja.

Pjesma prije evanđelja Iv 14, 6

Ja sam put i istina i život, govori Gospodin:
nitko ne dolazi Ocu osim po meni.

Prijedlozi za pjevanje

Ulazna: **78.2** Dođite, prignimo koljena
Otpj. ps.: Pođite po svem svijetu (ŽV 8-2013)
Prinosna: **183.1 i 5** Ti, Kriste, Kralj si vjekova
Pričesna: **135.1** Tko jede moje tijelo
ili: **247** Uzmite, jedite
Završna: **189-190** O Oče skrajnje blagosti

Borite se da uđete na uska vrata.

Jose Trujillo: Krist.

Pričesna pjesma

Zemlja se nasićuje
plodom ruku tvojih,
Gospodine, da izvede
kruh iz zemlje i vino
što razvedruje
srce čovječje.

Ps 104, 13-15

Popričesna molitva

Gospodine, izliječi
nas potpuno svojim
milosnim djelovanjem.
Stvori nam novo srce
da uvijek činimo što je
tebi milo. Po Kristu.

Evandjelje Lk 13, 22-30

*Doći će s istoka i zapada i sjesti za stol
u kraljevstvu Božjem.*

Čitanje svetog Evandjelja po Luku

U ono vrijeme: Isus je prolazio i naučavao gradovima i selima. Reče mu tada netko: »Gospodine, je li malo onih koji se spavaju?« A on im reče: »Borite se da uđete na uska vrata jer mnogi će, velim vam, tražiti da uđu, ali neće moći.

Kada gospodar kuće ustane i zaključa vrata, a vi stojeći vani počnete kucati na vrata: 'Gospodine, otvori nam!', on će vam odgovoriti: 'Ne znam vas odakle ste!' Tada ćete početi govoriti: 'Pa mi smo s tobom jeli i pili, po našim si trgovima naučavao!' A on će vam reći: 'Kažem vam: ne znam odakle ste. Odstupite od mene, svi zlotvori!'

Ondje će biti plač i škrgut zubi kad ugledate Abrahama i Izaka i Jakova i sve proroke u kraljevstvu Božjem, a sebe vani, izbačene. I doći će s istoka i zapada, sa sjevera i juga i sjesti za stol u kraljevstvu Božjem.

Evo, ima posljednjih koji će biti prvi, ima i prvih koji će biti posljednji.«

Riječ Gospodnja.

Molitva vjernika

Braćo i sestre, okupljeni u zajedništvu Crkve, pouzdanom se molitvom obratimo nebeskomu Ocu:

1. Za Crkvu, kojoj si dao zadaću da svijetu naviješta tvoje spasenje: rasvijetli ju svjetlom Duha Svetoga da vjerno živi riječ evandjelja te bude zajednica istinske ljubavi za sve ljude, molimo te.
2. Za pastire Crkve: čuvaj u njima svjetlo istine i okrijepi ih u služenju tvojemu narodu, kako bi sav narod vjerno hodio putem spasenja, molimo te.
3. Za ljude koji se nalaze u životnim kušnjama: obnovi u njima pouzdanje u tvoju riječ, a kršćane nadahni da im po djelima ljubavi očituju tvoju blizinu, molimo te.
4. Za ovu zajednicu tvojih vjernika: oslobodi nas od svake navezanosti na svijet i sve naše želje prodajni nadom u susret s tobom licem u lice, molimo te.
5. Za pokojnu braću i sestre: iskaži im svoje milosrđe i udijeli im nagradu vječnoga života, molimo te.

Bože, ljubitelju ljudi, ti si nam u svome Sinu otvorio vrata vječnoga života.

Daj da, spoznajući snagu njegova križa, s radošću prihvatimo put koji vodi k tebi. Po Kristu Gospodinu našem.

Kompatibilnost s vječnošću

Bog u Knjizi proroka Izaije govori: »Do-vest će svu vašu braću između svih naroda kao prinos Gospodinu.« U Evanđelju smo čuli pitanje Isusu: »Je li *malo* onih koji se spasavaju?«. S jedne je strane ključna riječ 'svi', a s druge riječ 'malo'. Kao da je navještaj današnje nedjelje u napetosti ili čak u proturječju, jer proroštvo govori o potpunome, cjelovitome spasenju, a sveti Luka piše o strogome sudu, na kojemu će Mesija odvojiti pravedne od nepravednih, s jasnim posljedicama ljudskih djela i izbora.

Isusu je *usput*, doslovno na putu prema Jeruzalemu, netko postavio pitanje o spasenju. Mogao je odgovoriti onako kako je to učinio u drugim prilikama, navodeći Sveto pismo, uzvraćajući protupitanjem, na primjer, iz Knjige Brojeva: *Zar se ruka Gospodnja skratila?* (Br 11, 23) ili pak objavljujući Očevu milosrđe: *Ne trebaju zdravi liječnika, nego bolesni.* (Mt 9,12-13) Umjesto toga, Isus upozorava da se treba čuvati površnih pristupa životnim pitanjima te da najvažnije pitanje, ono o spasenju, nije 'jeftino'. Ni za koga, pa tako ni za Isusa koji

je na putu prema uskim vratima križa. Isus je prihvatio proći kroz uska vrata križa koja su i pred nama, pred svakim tko se želi uskladiti s mjerama Božjega kraljevstva, pred svakim tko želi biti 'kompatibilan' s događajem koji povezuje našu smrtnost i Božju vječnost.

U Isusovu utjelovljenju Bog se po svojoj ljubavi ponizio da bi postao *kompatibilan* s nama. Rabim baš tu riječ kojoj je oduzeto njezino izvorno značenje. Danas se koristi u svijetu računalnih programa, novih tehnologija, ali njezino je izravno izvorno značenje *cum-patire*, su-patnja, suosjećanje; ona znači isto što i *simpatija*; 'kompatibilnost' je latinska inačica/prijevod grčke riječi 'simpatičnost'. Bog je došao na zemlju da bi nam očitovao svoju simpatiju, da bi živio naše osjećaje, našu zbilju, našu ljudskost i da bi nam vratio vječnost i zajedništvo u svome životu. No, jednako tako: utjelovio se da bismo kao ljudi međusobno dijelili ljudskost, osobito u kušnjama trpljenja. U tome se nalazi i trag otajstva ljubavi, življene u euharistiji, u zahvalnome slavlju Božje simpatije prema čovjeku i kompatibilnosti nebeskoga i zemaljskoga.

Izgovori o spasenju

Isus odgovara na pitanje koje je mučilo njegove suvremenike: na pitanje *o spasenju*. Ponekad je dobro provjeriti koja su pitanja i koji odgovori nama istinski važni. Što danas pitamo Gospodina? Kakve su mu molbe upućene? Ili: Kojim se temama bavimo dok hodamo, dok usput razgovaramo; što se čuje na ulicama, dok se zajedno sjedi i družiti, slavi i tuguje, radi i raspravlja o raznim brigama? Ima li među njima uopće govora o spasenju?

U iskrenosti ćemo vidjeti da je govor o vjeri, o Bogu, o spasenju rijedak. Ili nam, dakle, nije važan ili u njemu ne vidimo posebnih poteškoća. Čini se da nije važan. Neki kažu

Joseph Parrocel: *Isus propovijeda mnoštvu*, kraj 17. st.; Muzej Louvre.

da se ni u crkvama više gotovo i ne govori o ljudskoj konačnosti, o završetku života. No, u crkvi baš sve o tome govori, ali drukčijim jezikom – životom koji Bog daje čovjeku i trajno objavljuje da smrt nije završetak, premda se ne može izbjeći ‘prolazak kroz vrata’.

Iz Poslanice Hebrejima do nas dopiru riječi da *Gospodin odgaja stegom onoga koga ljubi*. Nije ugodno slušati o pogreškama, o nužnim ispravkama, jer se pritom suočavamo sa svojim ponosom, sa sebičnošću, s dubokim uvjerenjima i slikom do koje nam je stalo. Redovito se sjetim Isusa koji govori da mora okljaštriti višak na trsu, odrezati suhe grane na stablu koje samo iscrpljuju životnu snagu. Isus se podvrgnuo muci da bi nam pokazao besplodnost sebičnosti.

Imamo mi svoje izgovore: Bože, poznaješ ljudskost, slabosti, krhkost... I zato šalje svoga Sina u nezamislivu slabost, u iznenađujuće poniženje. Jer ljudi nagrađuju savršenost, snagu, izvrsnost. Naša je civilizacija, udaljavajući se od kršćanstva, iznjedrila pravilo da se ulaže isključivo tamo gdje se očekuje neki uzvrat, korist i dobit. I kada se takva kultura prenosi drugamo, najčešće donosi žrtve koje običavamo zvati plodovima i cijenom napretka. A u dnu se skriva logika zasluga i prava.

Kada slušamo današnje Evanđelje, zar se ne sjetimo slučajeva u kojima netko kaže: *Znaš li ti uopće tko sam ja? Pa valjda ja imam pravo...* Gospodaru kuće takvi ljudi govore: *Pa mi smo s tobom jeli i pili; po našim si trgovima naučavao*. Ta očekivanja i zahtjevi, prevedeni u sasvim običan vjernički govor, mogu glasiti: *Pa ja poznajem župnika; bio sam s biskupima na primanju; u mojoj rodbini ima nekoliko časnih sestara...*

Čežnja za zajedništvom s Bogom

A Isus ne polazi od toga. Ne zanima ga tko ima kakve zasluge, tko je manje ili više umišljen držeći do svoje veličine. On uvijek pred sobom ima srce; ulazi u dušu gubavih, slijepih,

siročadi, udovica, carinika, bludnica, posrnutih i palih, očajnih i naizgled beznačajnih... Ali ne samo njih: on gleda srca članova Sinedrija, Heroda, Pilata, vojnika, učenih ljudi, uspješnih gospodarstvenika i naizgled moćnih ovoga svijeta. I svima nudi susret koji u trenu može promijeniti njihov život.

Nama se taj tren daruje na osobit način nedjeljom, za oltarom, u susretu s njime, s njegovom riječju, s njegovom žrtvom iz ljubavi. Ne u tjeskobi da ćemo ga propustiti, nego neprestano, ponavljano: svake nedjelje, kap po kap, njegova Riječ i prisutnost postaju životnom limfom, krvlju naše krvi; uska vrata Križa kao prostor radosti neba.

Vidimo da do tih vrata mogu doći svi, ali kroz njih proći... proći je zahtjevno. Kroz ta vrata prolazi onaj komu je stalo, tko se osjeća grješnikom i prihvaća Božje oprostjenje. Vani ostaju oni koji misle da pred Bogom imaju pravo, zasluge, sposobnosti. Isus je rekao za sebe: *Ja sam vrata*. Ta su vrata široka za milosrđe, a uska za umišljenost i sebičnost. Nitko se ne spasava svojom snagom; nitko ne dolazi do životne punine svojom mudrošću. Poniznost je drugo ime za vrata spasenja.

Nije presudna znatiželja i broj onih koji se spašavaju, nego čežnja da se bude u zajedništvu s Bogom. Poteškoća nije u broju mjesta – mjesta ima za svakoga – nego u vremenu za odluku da se želi ući. Vremena je uvijek malo. Važno je nastojanje da se smekša i otvori tvrdo i uznosito srce, da se obratimo, govoreći sa svetim Pavlom: *Kada sam slab, onda sam jak* (2Kor 12, 10).

U hrvatskome, kao i u drugim jezicima, ovo je Evanđelje prisutno u izrazima kao što su: uskogrudnost i širokogrudnost; velikodušnost i malodušnost. U tome lako prepoznamo kakvi kao kršćani trebamo biti. I radujemo se što nam je Gospodin to darovao; što možemo slaviti u svojoj vjeri, u ljepoti Crkve, naročito u župnim zajednicama.

Ivan Šaško

Dvadeset i druga nedjelja kroz godinu

Ulazna pjesma

Smiluj mi se, Gospodine,
jer povazan vapijem
k tebi. Jer ti si, Gospodine,
dobar i rado praštaš,
pun si ljubavi prema
svima koji te zazivaju.

Ps 86, 3-5

Zborna molitva

Silni Bože, što god je dobro,
od tebe je. Usadi nam u srce
ljubav prema tebi, umnoži nam
vjeru, odgoji u nama što je
dobro i budnim okom čuvaj
što si odgojio. Po Gospodinu.

Darovna molitva

Gospodine, nek nam ova
žrtva uvijek donosi blagoslov.
Što nam vanjski znakovi
kažu, nek ostvari snaga
tvoga Duha. Po Kristu.

Prvo čitanje Sir 3, 17-18.20.28-29
Ponizi se i naći ćeš milost u Gospodina.

Čitanje Knjige Sirahove
Sine moj, budi krotak u poslu svojem,
i bit ćeš voljeniji nego onaj koji darove dijeli.
Što si veći, to se većma ponizi
i naći ćeš milost u Gospodina.
Iako je velika moć u Gospodina,
on prima počast poniznih.
Nema lijeka bolesti oholnikâ,
jer se opačina u njima ukorijenila.
Srce razborita čovjeka razmišlja o izrekama,
i pažljivo uho želja je mudračeva.
Riječ Gospodnja.

Otpjevni psalam Ps 68, 4-5ac.6-7ab.10-11

*Pripjev: U dobroti, Bože,
ti si priprazio dom siromahu.*

Pravedni neka se raduju,
neka klikću pred Bogom,
neka kliču od radosti.
Pjevajte Bogu, slavite mu ime!
Ime mu je Gospodin!

Otac sirota, branitelj udovica,
Bog je u svom svetom prebivalištu.
Napuštene Bog će okučiti,
sužnje izvesti na sretnu slobodu.
Dažd obilan pustio si, Bože,
na baštinu svoju, okrijepio je umornu.
Stado se tvoje nastani u njoj,
u dobroti, Bože, ti je pripravi siromahu.

Drugo čitanje Hebr 12, 18-19.22-24a
Pristupili ste gori Sionu i gradu Boga živoga.

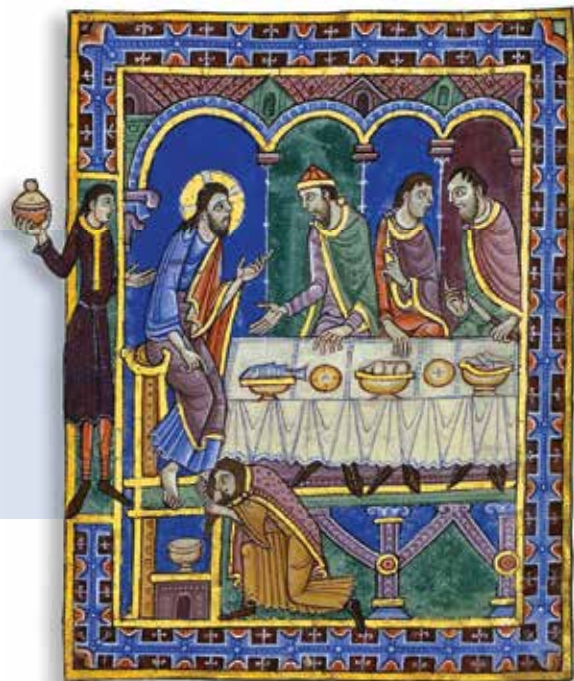
Čitanje Poslanice Hebrejima
Braćo: Niste pristupili opipljivoj gori
i usplamtjelu ognju, ni mraku, tami i vihoru,
ni ječanju trublje i tutnjavi riječi.
– Koji su je slušali,
zamoliše da im se više ne govori. –
Nego, vi ste pristupili gori Sionu
i gradu Boga živoga, Jeruzalemu nebeskom,
nebrojenim tisućama anđela,
svečanom skupu,
Crkvi prvorodenaca zapisanih na nebu,
Bogu, sucu sviju,
dusima savršenih pravednika
i posredniku novog Saveza – Isusu.
Riječ Gospodnja.

Pjesma prije evanđelja Mt 11, 29ab

Uzmite jaram moj na sebe, govori Gospodin,
i učite se od mene jer sam krotka
i ponizna srca.

Prijedlozi za pjevanje

Ulazna:	83	Smiluj mi se, Gospode
ili:	228	Po obećanju
Otpj. ps.:		U dobroti, Bože (ŽV 9-2013)
Prinosna:	VI	Izvore vode žive
Pričesna:	166	Anđeoske eto hrane
ili:	136.2	Dođite k meni
Završna:	175	O Srce Sina Božjega

Evangelje Lk 14, 17-14

*Koji se uzvisuje, bit će ponižen,
a koji se ponizuje, bit će uzvišen.*

Čitanje svetog Evanđelja po Luki

Jedne subote Isus dođe u kuću nekoga prvaka farizejskog na objed. Promatrajući kako uzvanici biraju prva mjesta, kaza im prispodobu: »Kada te tko pozove na svadbu, ne sjedaj na prvo mjesto da ne bi možda bio pozvan koji časniji od tebe, te ne dođe onaj koji je pozvao tebe i njega i ne rekne ti: 'Ustupi mjesto ovome.' Tada ćeš, postidjen, morati zauzeti posljednje mjesto. Nego kad budeš pozvan, idi i sjedni na posljednje mjesto pa, kada dođe onaj koji te pozvao, da ti rekne: 'Prijatelju, pomakni se naviše!' Bit će ti to tada na čast pred svim sustolnicima, jer – svaki koji se uzvisuje, bit će ponižen, a koji se ponizuje, bit će uzvišen.«

A i onome koji ga pozva, kaza: »Kad priređuješ objed ili večeru, ne pozivaj svojih prijatelja, ni braće, ni rodbine, ni bogatih susjeda, da ne bi možda i oni tebe pozvali i tako ti uzvratili. Nego kad priređuješ gozbu, pozovi siromahe, sakate, hrome, slijepce. Blago tebi jer oni ti nemaju čime uzvratiti. Uzvratit će ti se doista o uskrsnuću pravednih.«

Riječ Gospodnja.

Svaki koji se ponizuje, bit će uzvišen.

Pričesna pjesma

O kako je velika,
Gospode, tvoja
dobrota, koju čuvaš
za one koji te se boje.

Ps 31, 20

Popričesna molitva

Gospodine, blagovali smo
kruh s nebeskog stola.
Molimo te, po ovoj gozbi
ljubavi potakni nam srce
da ti služimo u svojoj
braći. Po Kristu.

Molitva vjernika

Braćo i sestre, okupljeni na gozbi
Kristove ljubavi, u poniznoj molitvi
izručimo nebeskomu Ocu svoje živote
i svoje potrebe:

1. Za Crkvu, zajednicu tvojih vjernika:
čuvaj ju u vjernosti evanđelju
i obnovi u njoj duh radosnoga služenja
prema svima koji te traže, molimo te.
2. Za pastire Crkve:
prodahni ih mudrošću svoga Duha
da tvoj narod sigurno vode putem
na koji nas zoveš, molimo te.
3. Za braću i sestre koji trpe u siromaštvu
i osamljenosti: ne dopusti da izgube
životnu nadu, a u nama probudi
djelatnu ljubav prema svim potrebitima,
molimo te.
4. Za nas ovdje sabrane:
probudi u nama dar poniznosti
da u svoje obitelji unosimo mir i ljubav,
a sve ljude susrećemo s radošću služenja,
molimo te.
5. Za pokojnu braću i sestre:
budi im milostiv i uvedi ih u zajedništvo
za nebeskim stolom, molimo te.

Bože, po poslušnosti svoga Sina
dao si nam primjer pouzdanja u tebe.
Usliši nam smjerne molitve i daj nam
spoznati da je put evanđelja put radosnoga
služenja. Po Kristu Gospodinu našem.

Gozbeno zajedništvo

Napomena da je Isus na objed kod nekoga farizejskog prvaka došao *jedne subote* važna je za razumijevanje poruke današnjega evanđelja. Naravno da se Isusove pouke uzvanicima o ponašanju na svadbi i domaćinu o pozivanju gostiju mogu primijeniti na sve slučajeve kada smo pozvani ili kad pozivamo koga na neko slavlje ili sasvim obični objed ili večeru. Međutim, kontekst u kojem se sve ovo događa ipak je slavlje subote kao temeljne židovske vjerske ustanove koja određuje ritam vjerskoga života. Trag takvoga kontekstualiziranja ovih Isusovih pouka možda se može primijetiti i danas kada mnogi vjernici ušavši u crkvu zauzimaju posljednja mjesta i opravdavaju to upravo Isusovim riječima: »sjedni na posljednje mjesto« (Lk 14, 10a). No, koliko god to izgledalo evanđeoski, često se radi o krnjem čitanju Svetoga pisma, jer se obično takvi vjernici niti na usrdnu molbu svećenika koji ih poziva naprijed ne pomiču iz zadnje klupe. A Isusova uputa o zauzimanju »posljednjega mjesta« ima svoj nastavak. Stoga promotrimo po redu Isusove pouke na subotnjem objedu u kući jednoga farizejskog prvaka.

Vidjevši kako se uzvanici otimaju za prva mjesta, Isus im se izravno obraća i poučava ih da je bolje biti ponizan i sjesti na posljednje mjesto, jer im se lako može dogoditi neugodnost da im domaćin rekne neka ustupe mjesto nekomu časnijem gostu. Isus prema tome ne dokida red sjedenja za stolom kao da bi bilo svejedno gdje će tko sjesti. On samo upozorava uzvanike da mjesto za stolom ne biraju oni sami, nego ga određuje domaćin. Domaćin jedini znade koga je sve pozvao i komu koje mjesto pripada. Stoga će pristojan uzvanik, kada dođe na gozbu, na početku sjesti na zadnje mjesto, ali se isto tako ne će oglušiti kada mu pristupi domaćin i kaže: »Prijatelju, pomakni se naviše!« (Lk 14, 10). Kada bi i tada uporno htio ostati na posljednjem mjestu, pokazao bi da zapravo na poštuje domaćina te bi lažnom skromnošću narušio ljepotu i sklad gozbenoga slavlja. Sjedenje na posljednje mjesto nije zauzimanje trajnoga položaja, nego početak procesa u kojem se istinski ponizan uzvanik na poziv domaćina pomiče naviše, to jest sve bliže glavnom mjestu za stolom na kojem sjedi upravo onaj tko ga je pozvao na gozbu.

Prednost zadnjega mjesta. (Freska u Opatiji Sant'Angelo in Formis, Italija.)

Svima je jasno da smisao gozbe nije u tome da se čovjek samo najede i napije, nego da produbi svoj odnos s domaćinom koji ga poziva da bude dionikom njegova stola. Slika euharistijske gozbe sasvim je očita. U euharistijskom slavlju događa se upravo proces približavanja domaćina (Isusa Krista) i svakoga pojedinoga uzvanika (vjernika) u kojem jedan drugomu pristupaju da bi se susreli u otajstvenome zajedništvu Boga i čovjeka.

Nakon upute uzvanicima da budu potpuno ponizni i tako okrunjeni čašću, Isus ima pouku i za farizejskoga prvaka koji ga je pozvao na subotnji objed. Naravno da i ta pouka ima univerzalno značenje, ali Isus se i u ovome slučaju obraća baš onom domaćinu koji ga je te subote pozvao za svoj stol. Sada je činjenica da se sve to događa subotom još jasnija. Briga uzvanikâ da zauzmu prva mjesta, a i sama prisutnost Isusa kao učitelja na tome objedu, govore o tome da je priređivanje subotnjega objeda u ono vrijeme, osobito u višim slojevima društva, bilo pitanje društvenoga prestiža. Biti pozvan na gozbu podrazumijevalo je i moći uzvratiti pozivom, pa se sve odvijalo u zatvorenome krugu iz kojega su bili isključeni siromasi, to jest svi oni koji se nisu mogli odužiti na isti način. A to je veliki odmak od izvornoga duha subotnjega slavlja.

U obje verzije dekaloga (Izl 20, 8-11 i Pnz 5, 12-15) obdržavanje i svetkovanje subote ima izrazito socijalno osjetljiv karakter. U zapovijedi o obdržavanju subote redom se nabrajaju članovi kućanstva kojima domaćin treba osigurati subotnji počinak, ali se krug ne zatvara krvnim obiteljskim vezama. U slavlje subote uključeni su i sluge i sluškinje i došljak »koji se nađe unutar tvojih vrata« (Izl 20, 10; usp. Pnz 5, 14). Uključeni su čak vol i magarac i ostale živine. Premda su uloge u obitelji različite i svatko ima svoje prikladno mjesto za stolom, subota se slavi u zajedništvu koje nikoga ne isključuje. Štoviše, u Pnz 5, 14 ponavljanjem se naglašava briga za subotnji počinak slugu i sluškinja, jer se domaćin koji slavi subotu treba

Ponizan se čovjek ne zbunjuje kada ga hvale. Budući da se ne brine za sebe i budući da znade odakle dolazi dobro koje je u njemu, on ne odbija hvalu jer ona pripada Bogu kojega ljubi; primajući ju ne zadržava ništa za sebe, nego sve, s velikim veseljem, predaje svojem Bogu: »Velika mi djela učini Svesilni, sveto je ime njegovo.« [...] Čovjek koji nije naučio biti ponizan, zbuni se i smete kada ga hvale. Štoviše, može čak i izgubiti strpljivost kada ga hvale: razdražuje se jer u sebi osjeća svoju nevrijednost. [...] Ponizan čovjek prima hvalu kao što čist prozor prima sunčevo svjetlo. Svjetlo je istinitije i jače, što se staklo manje vidi. [...] Ponizan se čovjek ne boji pada. Uistinu, on se ne boji ničega, pa ni samoga sebe, jer savršena poniznost uključuje savršeno poznanje u moć Boga, pred kojim nijedna druga moć ne znači ništa i za koga ne postoji nešto što bi se zvalo zapreka. Poniznost je najsigurniji znak jakosti.

THOMAS MERTON, *Život u Bogu*, 69-70.

sjetiti da je i on bio rob u Egiptu odakle ga je Bog izbavio svojom rukom (usp. Pnz 5, 15). Kao rob u Egiptu on nije imao subotnjega poćinka, ali ga sada kada je oslobođen ima i još ga kao gospodar može davati svojim slugama i sluškinjama. Prema tome slavlje subote, kao aktivno pamćenje oslobođenja iz egipatskoga ropstva koje Izrael nije ostvario sam svojom snagom nego Božjom rukom, od početka je povezano s posebnom naklonošću prema onima koji su u položaju siromaštva i potlaćenosti, s ciljem da i oni iskuse ljepotu slobode i blagostanja.

I na kraju, neka nam ne promakne temeljna zajednička crta Isusovih poukâ i uzvanicima i domaćinu, a koja vrijedi i za nas koji se okupljamo na euharistijsko slavlje. I jednu i drugu pouku možemo shvatiti kao upozorenje da naša liturgijska slavlja ne postanu tek kulisa za izgrađivanje nekih drugih društveno prestižnih odnosa koji su otkinuti od naravi i smisla samoga dotičnoga slavlja, nego da slavimo liturgiju s ciljem izgrađivanja istinskoga međusobnoga zajedništva koje se temelji na našem zajedništvu s Domaćinom, Gospodinom koji nas je pozvao na gozbu.

Domagoj Runje

Kvatre – dani prošnje i zahvaljivanja

Povijesna rasvjetljenja i današnji ustroj

Milan Dančuo

Na početku svakoga godišnjeg doba rimska liturgijska tradicija odnjegovala je posebno vrijeme molitve i posta, koje je obuhvaćalo tri dana u tjednu: srijedu, petak i subotu. Ti su dani u 5. stoljeću nazivani *ieiunium primi, quarti, septimi, decimi mensis* (»post prvoga, četvrtoga, sedmoga i desetoga mjeseca), računajući – prema tadašnjemu rimskom kalendaru – mjesec ožujak kao prvi mjesec u godini. Od 8. stoljeća ustaljuje se naziv *Quattuor tempora ieiuniorum*, odnosno »četiri doba posta« ili *kvatre*. Od pape Grgura VII. u 11. stoljeću pa sve do liturgijske obnove Drugoga vatikanskog koncila zimske kvatre padaju u trećemu tjednu Došašća, proljetne u prvome korizmenome tjednu, ljetne u duhovskoj osmini, a one jesenske u trećemu tjednu rujna. Smisao pokorničkoga i izvorno prosnoga usmjerenja kvatri jest zahvalnost Bogu za sva dobročinstva kojima obdaruje svijet, posebno za plodove zemlje, u skladu s izmjenom godišnjih doba.

Nastanak kvatri u rimskoj liturgiji

Sam nastanak kvatri nije u potpunosti razjašnjen. Najstariji spomen pripisan je odredbi pape Kalista I. (217.-222.), kako zapisuje *Liber pontificalis*. Papa ustanovljuje post subotom tri puta godišnje: prigodom žetve, prigodom berbe grožđa te prigodom poslova oko prerade maslina, na tragu židovske tradicije i proročkih tekstova (usp. *Jl* 2, 19). I *Liber pontificalis*, kao i kasnije homilije pape Lava Velikog u 5. stoljeću, u tim oblicima posta vide nastavak židovskih običaja i propisa zapisanih u Knjizi proroka Zaharije: »Ovako govori Jahve nad vojskama: post četvrtoga, post petoga, post sedmoga i post desetoga mjeseca postat će za dom Jahvin radost, veselje i veseli blagdani.« (*Zah* 8, 19). Uz tekst proroka Zaharije poveznica sa židovskim običajima može se pronaći i u pozivu na pokoru proroka Joela (usp. *Jl* 2, 12-19). Papa Lav naglašava važnost vjernosti židovskoj tradiciji: *Quod fuit ante iudaicum, vestra fiat observantia christianum*. Nadalje, smatra da su kvatre dio predaje koju baštinimo od apostola, što znači da su u njegovo vrijeme bile već općeprihvaćena i ustaljena praksa.

Iako je sigurno da Židovi poznaju i vrše sličan post, ipak nije jednostavno ustvrditi postojanje izravne poveznice kršćanskih kvatri sa židovskim ritmiziranim danima posta. Uz ukorijenjenost u židovskom postu, nastanak kvatri može se razaznati i u ostacima drevnoga uređenja tjedna u rimskoj liturgiji: postilo se triput tjedno, odnosno u srijedu, petak i u subotu, a u noći koja je prethodila nedjelji slavi se bdjenje kao priprava za nedjeljnu

euharistiju. S vremenom, razvojem drugih slavlja i liturgijskih dana ovakva praksa gubi na važnosti, no oblikuje se stav da se takvi običaji zadrže barem jednom u svakomu godišnjem dobu. Nadalje, u kvatrama se povijesno može prepoznati i nastojanje za kristijanizacijom triju rimskih pretkršćanskih blagdana, slavljenih za triju godišnjih doba: *Messis feria*, blagdan žetve (u lipnju); *Feria vindemialis*, blagdan berbe (u rujnu) i *Feriae sementivae*, blagdan sjetve (u prosincu). Ti su blagdani bili vezani uz kult božice Ceres, zaštitnice poljodjelstva, žitarica i žetve, te uz štovanje božice zemlje *Tellus Mater*, a nisu imali stalan dan u kalendaru (tzv. *feriae conceptivae*), već bi se svake godine navijestili točni dani njihova slavljenja, određeni uzimajući u obzir vremenske prilike i druge okolnosti.

Poveznica kvatri s rimskim poganskim poljoprivrednim blagdanima može se iščitati u liturgijskim tekstovima u kojima se zaziva Božji blagoslov na plodove zemlje i zahvaljuje Bogu na dobrom urodu. Već spomenuti *Liber pontificalis* i homilije pape Lava Velikog govore o takvom obilježju kvatri, a slično značenje može se prepoznati i u kvatrenim molitvenim obrascima sačuvanim u najstarijim sakramentarnima. Tako npr. molitvena zbirka iz Verone (*Veronski sakramentar*) u predslavlju ističe zahvalnost: »ti si htio da ti postom hvalu iskažemo za sabrane plodove zemlje« (*Qui nos ideo collectis terrae fructibus per abstinentiam tibi gratias referre voluisti; Ver* 929). Analogija s poganskim slavljima raspoznaje se u činjenici da u počet-

Kvatre: dani pokore, prošnje i zahvale.

Josip Botteri Dini: *Procesija*, akrilik, Galerija Šimun, Samostan Dubrave.

cima ne postoje stalni datumi slavlja kvatri, već se navješćuju svake godine uobičajenim obrascem. Primjer takvog teksta možemo pronaći u Gelazijevu sakramentaru (br. 652).

Tri termina posta, prema tradiciji koju uređuje papa Kalist, odgovaraju dakle danima rimskih poganskih slavlja te se mogu čitati kao nastojanje Crkve da tim danima dade novo, kršćansko značenje. Četvrte kvatre, one proljetne, dodane su kasnije kako bi se 'dopunio' godišnji ciklus posta vezan uz godišnja doba. U izvorima iz 5. stoljeća, a koji se povezuju s papom Gelazijem, proljetne kvatre nazivaju se *Ieiunium quadragesimalis initii*, »post na početku korizme«. Vlastiti molitveni obrasci za proljetne kvatre dodani su vjerojatno u drugoj polovici 6. stoljeća te su različiti u odnosu na misne tekstove prvoga korizmenog tjedna. Zbog dvostrukih tekstova za iste dane, oni vlastiti korizmi ubrzo su nestali iz liturgijske tradicije. O tome svjedoči *Liber diurnus* iz 6. stoljeća koji na tragu odredaba pape Gelazija propisuje obrede ređenja u dane kvatri (*primi, quarti, septimi et decimi mensis ieiunii*), odnosno na kvatrene tjedne u ožujku, lipnju, rujnu i prosincu. Time i proljetne kvatre postaju sastavni dio rimske kvatrene liturgije. Uz židovsku tradiciju posta i utjecaje poganskih poljodjelskih običaja i blagdana, kršćani su u bogoslužju kvatri nastojali postom i subotnjim bdjenjem istaknuti eshatološko shvaćanje vremena i liturgijske godine, koja je ritmizirana kozmičkim kalendarom, solsticijima i ekvinocijima, te time naglasiti eshatološko značenje svih liturgijskih bdjenja u gradu Rimu.

Kasniji razvoj kvatri

I po nastanku i po sadržaju kvatre imaju izvorno rimsko kulturalno obilježje pa stoga relativno kasno ulaze u liturgiju drugih zapadnih liturgijskih tradicija. Sama činjenica da ih je bilo potrebno navijestiti svake godine, ovisno o vremenu i prilikama, znači da ih se nije moglo slaviti na jednak način u svim crkvama i krajevima, budući da je to ovisilo o kalendarskim razlikama u godišnjim dobima te drukčijim običajima i različitim ritmom žetve ili sjetve. Iz povijesnih izvora saznajemo da se na prostore Velike Britanije uvode tijekom 7. stoljeća misijskim djelovanjem sv. Augustina Kenterberijskog. Među franačke narode praksu kvatri uvodi sv. Bonifacije tijekom 8. stoljeća, a Karlo Veliki kasnije poziva svećenike da vrše kvatre i da ih navješćuju vjernicima. U ambrozijansku liturgiju, premda veoma blisku rimskoj tradiciji, ulaze tek u 12. stoljeću, ali su zadržane samo kao dani posta. Na istoku ovakav rimski običaj nije nikada prihvaćen.

Kvatre do 11. stoljeća, osim što su načelno slavljene u ožujku, lipnju, rujnu i prosincu nemaju određenije datumsko određenje. *Ordo Romanus*, u kojem su sačuvane odredbe i napomene za liturgijska slavlja, fiksira proljetne kvatre u prvi tjedan ožujka (tada prvoga mjeseca), što znači da ispočetka nisu bile povezane s prvim korizmenim tjednom; ljetne kvatre slave se u drugome tjednu lipnja, nakon Duhova; jesenske kvatre u trećem tjednu rujna, nakon blagdana Uzvišenja sv. Križa (14. rujna); a zimske kvatre u tjednu pred Badnjak nakon spomendana sv. Lucije (13. prosinca). Tek papa Grgur VII. godine 1078. određuje da se prema rimskoj tradiciji proljetne kvatre trebaju slaviti u prvome korizmenom tjednu, a ljetne kva-

tre u duhovskoj osmini. Time proljetne, ljetne i zimske kvatre poprimaju obilježja i karakter liturgijskoga vremena u kojem se nalaze. Ljetne kvatre u obredu prije Drugog vatikanskog koncila nalaze se unutar duhovske osmine, pa su stoga i slavljene u ruhu crvene boje te bile obilježene radosnim vazmenim slavljenjem. Jedino jesenske kvatre zadržavaju svoje prvotno značenje, odnosno ostaju zahvala Gospodinu za primljena dobra zemlje. Time su jesenske kvatre očuvale izvorno značenje posta koji nije imao toliko pokorničku dimenziju, već je više vršen kao oblik zahvaljivanja uz osjećaj radosti.

Promatrajući sadržaj liturgijskih tekstova i biblijska čitanja kvatrenih slavlja može se sve do posljednje liturgijske obnove prepoznati snažna prisutnost tema izgonjenja zloduha te protivljenja poganskim običajima. Prepoznaju se tragovi drevnog stava rimske Crkve prema poganskim blagdanima i razaznaje se razlog uvođenja kvatri: pogani svojim blagdanima slave 'demoni', zato ih kršćani izgone ili ih nazivaju idolima te nastoje dati kršćansko značenje ljudskom radu i godišnjemu ritmu vremena. Sve kvatre, osim zimskih, imaju evanđeoske perikope o izgonjenju zloduha: srijeda proljetnih kvatri ima evanđelje o nečistome duhu (Mt 12, 38-50); subota ljetnih kvatri donosi evanđelje o Isusovu ozdravljanju bolesnih i oslobađanju onih koji su bili obuzeti zlim duhom (Lk 4, 38-44); a srijeda jesenskih kvatri evanđelje o izgonu »nijemog duha«, s pozivom na post i molitvu (Mk 9, 17-29). Specifičnost kvatrenih slavlja su šest subotnjih čitanja, što se može sigurno posvjedočiti od vremena pape Grgura Velikoga. Jedan od naziva za kvatrenu subotu je i *Sabbato in XII lectionibus* na temelju čega se može pretpostaviti da je u bdjenju kvatri bilo dvanaest čitanja, prema uzoru na bdjenje vazmene noći. Velik broj čitanja naglašava posebnu svečanost subotnjega bdjenja, slavljenoga u bazilici sv. Petra (*apud beatum Petrum*), kako se bilježi već u vrijeme pape Lava Velikoga.

Za vrijeme zimskih kvatri redovito su bili podjeljivani sveti redovi. Prema tradiciji, papa Gelazije je odredio subote kvatri kao dan vlastit svetim ređenjima, a njemu se pripisuje i premještanje ređenja s prosinca na ožujak. Post koji je od apostolskih vremena prethodio ređenju dobro se uklapao u slavlje kvatri i za kandidate i za zajednicu. Srijeda i petak u proljetnim kvatrama tako stavljaju naglasak na pokoru i pripravu za Uskrs, a subota na ređenje. Slavlje je započinjalo u subotu navečer i završavalo tijekom noći slavljenjem euharištije koja je imala vrijednost nedjeljne mise. Stoga je i naziv Druge korizmene nedjelje u rimskim sakramentarima glasio *Dominica vacat* (»Nedjelja bez slavlja«). S vremenom, nakon što se

U darovima zemlje vjernik otkriva Božju dobrotu.
(Maurice de Vlaminck)

slavlje kvatri pomaknulo iz noći na subotu popodne (ili, nešto kasnije, prije podne), uvedeno je slavlje euharistije na nedjelju iza kvatri, s vlastitim nedjeljnim misim obrascem.

Kvatre u obnovljenoj liturgiji

Papa Pavao VI. apostolskom konstitucijom *Paenitemini* iz 1966. godine isključuje kvatrene tjedne s popisa obveznih dana posta i nemrsa tijekom liturgijske godine. Do koncilske obnove vjernici su obdržavali post srijedom i subotom, a petkom post i nemrs, te bili poticani da pristupe sakramentu pomirenja. *Opća načela o liturgijskoj godini i kalendaru* iz 1969. godine donose odredbe za slavlje kvatre, podsjećajući da njima običava »moliti za različite potrebe ljudi, prije svega za plodove zemlje i ljudskoga rada te mu javno zahvaljivati« (br. 45). Novo uređenje njihova slavlja u bitnome je zadržalo kvatrene dane, a samo određivanje vremena i načina slavlja prepušteno je mjerodavnosti biskupskih konferencija, kako bi se mogle bolje prilagoditi potrebama različitih krajeva. Novi svjetski problemi mira, novih nepravdi i gladi, kako naglašavaju dokumenti, daju povremenim običajima pokore i kršćanske ljubavi posebno značenje i izvrstan način za gajenje kršćanskoga osjećaja pravednosti, solidarnosti i zahvalnosti. Stoga su biskupske konferencije pozvane, vodeći računa o krajevnim potrebama, odrediti način slavljenja kvatri, kao i dane njihova slavljenja (jedan ili više dana) te urediti mogućnosti njihova ponavljanja tijekom godine (prema godišnjim dobima).

U Općim načelima nisu određene posebne mise ili misni obrasci za kvatrene dane, nego se upućuje na obrasce između »misā za različite potrebe«, u skladu s tematskim usmjerenjem pojedinoga kvatrenoga slavlja. Tako se mogu odabrati obrasci kojima se misa slavi za različite potrebe: za posvećenje ljudskoga rada, za sjetvu, nakon žetve ili berbe, u vrijeme gladi ili za gladne, za one što su u nestašici, za izbjeglice i prognane, za zarobljene i nepravедно osuđene, za zatvorenike, za bolesnike, za umiruće, misne molitve u vrijeme potresa, za kišu, za vedrinu, za lijepo vrijeme, u svakoj potrebi, u zahvalu...

Naša biskupska konferencija 1984. godine uredila je za hrvatsko jezično područje novi način slavlja kvatri, određivši da samo subota zadrži misni obrazac odabran prema kvatrenome slavlju. Uz dotada ustaljene nakane – molitva i zahvala za plodove zemlje, posveta ljudskoga rada, javna zahvala Bogu, molitva za duhovna zvanja – kvatre se usmjeruju i prema drugim potrebama opće i mjesne Crkve kao i cijeloga svijeta.

Zimske kvatre, slavljene na početku liturgijske godine, odlukom naših biskupa posvećene su kršćanskoj dobrotvornosti i zahvali Bogu za njegova dobroćinstva. Istom se uredbom, zbog povlaštenih svagdana došašća od 17. do 24. prosinca, određuje da zimske kvatre budu slavljene na način da završni kvatreni dan bude u subotu prije 17. prosinca. *Proletne* kvatre, slavljene u prvome korizmenome tjednu, posvećene su pokori i obraćenju i lako ih je uskladiti s općim usmjerenjem korizmenoga vremena. *Ljetne* kvatre, koje se slave u tjednu poslije Duhova, posvećene su molitvi za posvetu ljudskoga rada i za urod zemlje. *Jesenske* kvatre, u tjednu nakon blagdana Uzvišenja sv. Križa, posvećene su molitvi za svećenička i redovnička zvanja te za kršćansku izgradnju mladeži.

Određeno je također da se u nedjelju kojom započinje kvatreni tjedan vjernike pozove da ga »posvete molitvom, djelima pokore i ljubavi na određenom nakanu« te da kvatreni tjedan »završi svetom misom koja će odgovarati duhovnom usmerenju kvatri« (*Bogoslužje kvatri*, 4). Vrijedno je uočiti da se više ne izdvajaju posebni dani u tjednu kao dani pokore ili posta (nekoć srijeda, petak i subota), nego se čitavi tjedan sadržajno oblikuje tematskim usmjerenjem kvatri. Također se ne izdvaja post kao jedini oblik življenja kvatrenoga tjedna – post se izrijekom i ne spominje – nego se predlaže više oblika i sadržaja življenja kvatri: molitva, djela pokore i djela ljubavi, iz čega post zacijelo nije isključen. Odredba da se kvatrene subote imaju shvatiti kao »privilegirani svagđani koji ustupaju mjesto samo svetkovinama i Gospodnjim blagdanima«, ipak bi bila potrebna redefiniranja i novoga uređenja, dajući prednost općemu Rimskome kalendaru. Kod novoga uređenja kvatri tim će uskladbama zacijelo trebati dati više pozornosti.

Glede misnih obrazaca za euharistijsko slavlje na završetku kvatrenoga tjedna ponuđen je sljedeći izbor: *a*) u slavlju zimskih kvatri: »za ljubav« ili »za zahvalu«; *b*) u proljetnim kvatrama: »za oproštenje grijeha«; *c*) u ljetnim kvatrama: u gradskim crkvama misa »za posvećenje ljudskoga rada«, a u seoskim crkvama misa »za sjetvu« ili misa »u svakoj potrebi«, s mogućim izborom molitava za kišu, za vedrinu ili za lijepo vrijeme; *d*) u jesenskim kvatrama predložen je misni obrazac »za svećenička zvanja« ili misa »za redovnička zvanja«. Uz svaki predloženi misni obrazac ponuđena su na izbor i misna čitanja, koja tematski proširuju i obogaćuju osnovna tematska usmjerenja kvatri. U skladu s time ponuđeni su i obrasci (modeli) molitve vjernika.

Zaključne misli

Već papa Lav Veliki više puta naglašava da su kvatre vrijeme obnove Crkve kao Božjeg naroda po zajedništvu posta, molitve i milostinje. Kao službeni čini Crkve oni označuju i ostvaruju Božji zahvat za posvećenje i unutarnje usavršavanje Božjeg naroda. Dakle, za papu Lava kvatre imaju *sakramentalno* značenje. Tada kao i danas kvatreni tjedni označuju posebno pokorničko nastojanje na početku četiriju godišnjih doba pod tri pokornička oblika: u molitvi, postu i milostinji. Kvatre su istodobno zahvala Bogu za razne plodove i darove primljene tijekom godine. Prvi tekstovi jesenskih kvatri sačuvali su izvoran slavljenički karakter starog Rima na kraju poslova vezanih uz berbu grožđa. U najstarijim rimskim sakramentarima sačuvan je naglasak na postu i zahvalnosti Bogu za darove kojima on blagoslivlja čovjeka. Kasnije se pridružuju nove molitve, nadahnute temom pojedinoga kvatrenoga tjedna.

I danas kvatre, iako su zbog promjene načina života izgubile svoje izvorno značenje, predstavljaju veliku i bogatu mogućnost obogaćivanja pastoralne kršćanskoga života zajednice kao i osobnoga života vjernika. Kvatre će u konačnici biti vjernicima prihvatljivije i plodonosnije ako se njihova tematska usmjerenja usklade sa širim pastoralnim nastojanjima te poveže sa životnim prilikama i okolnostima kršćanskih zajednica. Kvatre mogu postati milosnim danima slavlja života, svih Božjih darova te zahvale Bogu za primljena dobročinstva. ■

Veo kod euharistijskoga blagoslova

Molim vas za razjašnjenje smisla i načina uporabe vela (naplečka) u blagoslovu s Presvetim. Primjećujem da se ponegdje u euharistijskome blagoslovu veo više ne rabi. Je li to u skladu s liturgijskim odredbama ili je možda samo riječ o samovolji pojedinaca?

Franjo M., Rijeka

Liturgijski veo, naplećak ili oplećak (humeral, poznat i pod nazivima pallium, tobleam, mantellum) ima svoje začetak u drevnome rimskom običaju zakrivanja ruku prikladnim platnom (mappula) u trenutku kada se prima ili drugomu predaje neka dragocjenost ili posebno čašćen predmet. Liturgija Crkve zarana je otvorila vrata tom znakovitom načinu iskazivanja časti, pri čemu se čovjek, iz strahopoštovanja, suzdržava izravno rukom dodirnuti ono što je izraz Božje svetosti. Ponegdje je posvjedočeno da su žene primale pričest na ruke prekrivene posebnim lanenim ubrusom, a na što čuva spomen i kršćanska ikonografija. Na sličan je način i đakon uzimao evanđelistar rukama obavijenim skutima svoga liturgijskog odijela (Ordo Romanus I, 7. st.); arhiđakon bi u misi, kada je pružao kalež, imao ruke prekrivene prikladnim ubrusom, a akoliti bi preko ramena nosili dugi uski veo (syndonem) kojim bi zakrivali ruku te tako držali patenu (pliticu) kod pričestivanja. Takav će se odnos poštovanja u srednjem vijeku još više širiti pa će i vjernici donositi darove na oltar rukama obavijenim velom. I danas je negdje, osobito u misama kojima predsjedja biskup, zadržan običaj da liturgijski poslužitelji koji poslužuju noseći mitru i štap, odjenu u jednostavan naplećak; drugdje umjesto naplečka poslužitelji na rukama nose prikladne rukavice bijele boje.

U kasnome srednjem vijeku, razvojem štovanja euharistije izvan mise, takvi će običaji lako pronaći novi izraz: svećenik posudu s Pre-

svetim (kasnije pokaznicu) kod svečanoga prijenosa ili blagoslova drži rukama obavijenim u prikladan veo ili naplećak. Biskupski ceremonijal iz 1600. pobliže određuje da euharistijski veo bude izrađen od svile (*velum sericum*), pri čemu dragocjenost stvari upućuje na predragoćenost i uzvišenost Presv. Euharistije.

Današnje odredbe predviđaju da euharistijska klanjanja završavaju svečanim blagoslovom, kada se svećenik – odjeven u albu sa štolom i plašt (*pluviale*) – preko ramena zaogrće velom ili naplećkom (*velum umerale*), te obadvjema rukama, zaogrnutim krajevima vela, uzima pokaznicu i blagoslivlja puk (*Sveta pričest i štovanje euharistijskoga otajstva izvan mise*, 99; *Biskupski ceremonijal*, 1114). Veo se u nekim prilikama može nositi i preko misnice, primjerice kod prijenosa Presvetoga Otajstva u Misi večere Gospodnje. Ipak, budući da je blagoslov s Presvetim uvijek odijeljen od slavlja mise, ne priliči da se klanjanje i blagoslov vrše u misnici, koja je vlastita slavlju mise. Kada pak euharistijsko klanjanje slijedi nakon mise, potrebno je čuvati obrednu odvojenost tih dvaju čina te smisao nalaže da svećenik, završivši misu, odloži misnicu i odjene plašt, kako bi se i odijelom razlikovala narav euharistijskoga slavlja od naravi euharistijskoga klanjanja.

Liturgijsko ruho vlastito euharistijskomu klanjanju jest *plašt*, a završava se blagoslovom kojemu je vlastit *veo* ili *naplećak*. Tim stupnjevanjem i razlikovanjem i samo liturgijsko ruho postaje posebnim izrazom klanjanja pred euharistijskim otajstvom i jedinstvenim načinom njegova štovanja. Razmišljanja koja, oslonjena na misao o 'nepraktičnosti' vela, govore o njegovoj suvišnosti i nepotrebnosti (pa ga se ponegdje olako i izostavlja), zapravo pokazuju da ne dotiču smisao liturgijskoga štovanja koje uvijek daje prostora 'suvišnosti', mjeri koja ide onkraj potrebnoga, a upravo je to prostor otkrivanja Otajstva. ■

INFORMACIJE I NARUDŽBE:

HRVATSKI INSTITUT ZA LITURGIJSKI PASTORAL

Ksaverska cesta 12a, 10000 Zagreb • tel.: +385 (0)1 5635 050 • faks: +385 (0)1 5635 051

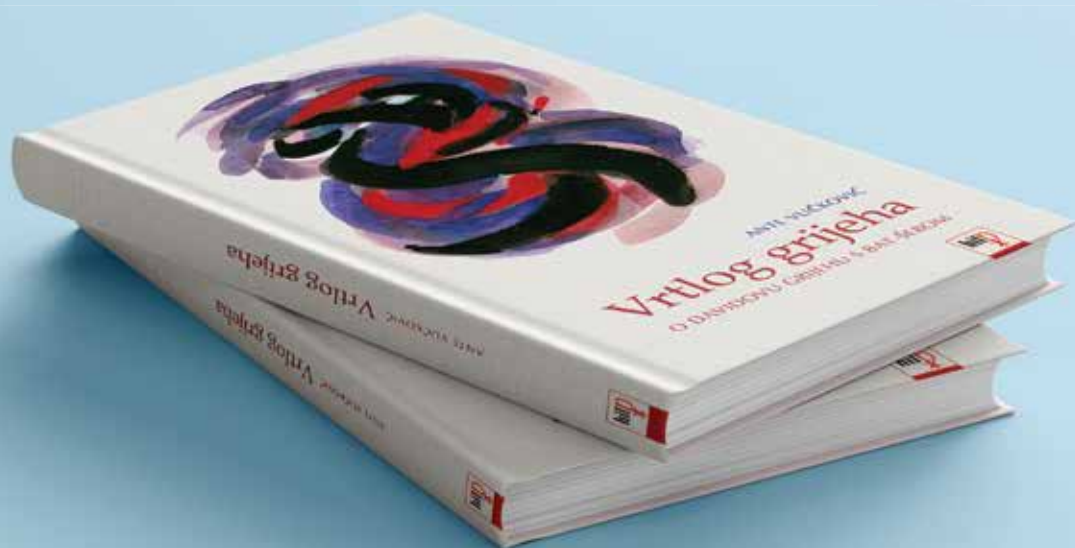
e-mail: pretplata@hilp.hr • www.hilp.hr

ANTE VUČKOVIĆ

Vrtlog grijeha

O DAVIDOVU GRIJEHU S BAT-ŠEBOM

II. izdanje

Knjigu po cijeni od 95,00 kuna možete naručiti na e-mail narudzbe@hilp.hr
ili telefonom: **+385 (0)1 5635 050**. Troškovi poštarine nisu uračunati u cijenu.

živo vrelo

List izlazi 13 puta godišnje. Cijena pojedinog primjerka: 13,00 kn. Inozemstvo: 3,70 EUR; 4,50 CHF; 6,20 USD; 6,20 CAD; 7,50 AUD

Godišnja pretplata: 169,00 kn. Inozemstvo: 48 EUR; 58 CHF; 80 USD; 80 CAD; 97 AUD • BiH, SRB, MNE: 36 EUR

Za pretplatnike s deset i više primjeraka odobravamo popust od 10%.

Uplate za Hrvatsku: Privredna banka Zagreb, d.d. – IBAN: HR8823400091110174994

model plaćanja: 02 – poziv na broj: upisati pretplatnički broj

Uplate za inozemstvo: Privredna banka Zagreb, d.d. – IBAN: HR8823400091110174994 – SWIFT: PBZGHR2X

Roman Petrović: U brdima, akvarel;
Galerija Šimun, Samostan Dubrave.